P. OVIDII NASONIS DE TRISTIBVS LIBRI QVINQVE: CVM ANNOTATIONIBVS MINIME REIICIENDIS.

LONDINI,
Excudebat Thomas Vautrollerius.
Cum Priuilegio Regiæ Maiestatis.
1574.

X 60 - 1492

A

CD

pacius nec in bidco sine mel liberis in lectum.

P. OVIDII NASONIS
DE TRISTIBVS. LIB. I.

ELEGIA I.

Alloquitur librum, vt Romam vadat, & quid ei faciendum ſit, admonet.

PARVE (nec inuideo) ſine me liber ibis in vrbem,
Hei mihi quod domino non licet ire tuo.
Vade ſed incultus, qualem decet * quò exulis eſſe.
Infelix habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia ſucco,
Non eſt conueniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur,
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes,
Hirſutus* paſſis vt videare comis.
Felices ornent hæc inſtrumenta libellos,
Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.
Neúe liturarum pudeat, qui viderit illas,
De lacrymis factas ſentiat eſſe meis.
Vade liber, verbiſq; meis loca grata ſaluta,
Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis vt, in populos, noſtri non immemor illic,
Si quis, quidquid agam, forte requiret, erit.

Ex Tomo Romam.

Cedrino oleo chartas contra cariem illinebant.

* ſparſis

* dicas

Viuere me dices, ſaluum tamen eſſe negabis,*
Id quoque quod viuam, munus habere Dei.
Atque ita tu tacitus quærenti plura legendum,

* quod opus non

Ne, quæ non opus eſt, forte loquare, caue.*
Protinus admonitus repetet mea crimina lector,
Et peragar populi publicus ore reus.
Tu caue defendas, quamuis mordebere dictis,
Cauſa patrocinio non bona maior erit.
Inuenies aliquem, qui me ſuſpiret ademtum,
Carmina nec ſiccis perlegat iſta genis.
Et tacitus ſecum, ne quis malus audiat, optet
Sit mea lenito Cæſare pœna leuis.
Nos quoq; quiſquis erit, ne ſit miſer ipſe precamur,
Placatos miſeris qui volet eſſe Deos.
Quæq; volet, rata ſint, ablata Principis ira,
Sedibus in patrijs det mihi poſſe mori.
Vt peragas mandata liber, culpabere forſan,
Ingenijq; minor laude ferere mei,

Iudicis officium. Alacritas ad Poëmata.

Iudicis officium eſt, vt res, ita tempora rerum
Quærere, quæſito tempore tutus eris,
Carmina proueniunt animo deducta ſereno,
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina ſeceſſum ſcribentis, & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera iactat hiems.
Carminibus metus omnis abeſt, ego perditus enſem
Hæſurum iugulo iam puto, iamq; meo.
Hæc quoque quæ facio, iudex mirabitur æquus.
Scriptaq; cum venia qualiacunq; leget.

Da

Da mihi Meoniden, & tot circumſpice caſus,
Ingenium tantis excidet omne malis.
Deniq; ſecurus famæ liber ire memento,
Nec tibi ſit lecto diſplicuiſſe pudor.
Non ita ſe nobis præbet fortuna ſecundam,
Vt tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram ſoſpes, tituli tangebar amore,
Quærendiq; mihi nominis ardor erat.
Carmina nunc ſimulo, ſtudiumq; quod obfuit, odi, Studium obfuit Ouidio.
Sit ſatis ingenio ſic fuga parta meo.
Itamen, & pro me tu, cui licet, aſpice Romam,
*Dij facerent, *poſſes non meus eſſe liber.* *poſſem nunc
Nec te, quòd venias magnã peregrinus in vrbem,
Ignotum populo eſſe venire puta:
Vt titulo careas, ipſo noſcere colore,
Diſſimulare velis te licet eſſe meum.* * liquet
Clam tamen intrato, ne te mea carmina, lædant:
Non ſunt, vt quondam, plena fauoris erant.
Si quis erit, qui te, quòd ſis meus, eſſe legendum
Non putet, è gremio reiciatq; ſuo:
Inſpice, dic, titulum, non ſum præceptor amoris, Libri amorum obfuerunt Ouidio.
Quas meruit pœnas, iam dedit illud opus.
Forſitan exſpectes an in alta palatia miſſum,
Scandere te iubeam, Cæſareamq; domum.
Ignoſcant auguſta mihi loca, Dijq; locorum,
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
Numina, ſed timeo, qui nocuêre, Deos.

Terretur minimo pennæ ſtridore columba,
Vnguibus accipiter ſaucia facta tuis.
Non procul à ſtabulis audet diſcedere, ſi qua
Excuſſa eſt auidi dentibus agna lupi.
Vitaret cælum Phaëton, ſi viueret, & quos,
Optauit ſtultè, tangere nollet equos.
Me quoque, quæ ſenſi, fateor Iouis arma timere,
Mereor infeſto, cùm tonat, igne peti.
Quicunque Argolica de claſſe Capharea fugit,
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba ſemel vaſta percuſſa procella
Illum, quo læſa eſt, horret adire locum.
Ergo caue liber, & timida circumſpice mente,
Vt ſatis à media ſit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icari exemplum. *Icarus, Icarys nomina fecit aquis.*
Difficile eſt tamen hîc remis vtaris, an aura
Dicere, conſilium, reſq́, locuſq́ dabunt.
Si poteris vacuo tradi, ſi cuncta videbis
Occaſiones in dãdis literis quærendæ *Mitia, ſi vires fregerit ira ſuas,*
Si quis erit, qui te dubitantem, & adire timentem,
Tradat, & ante tamen pauca loquatur, adi.
Luce bona, dominoq́ tuo felicior ipſo
Peruenias illuc, & mala noſtra leues.
Namq́ ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.
Tantum ne noceas, dum vis prodeſſe, videto:
Nam ſpes eſt animi noſtra timore minor.

Quæq́

Quæq́ quieſcebat, ne mota reſcuiat ira.
Et pœnæ tu ſis altera cauſa, caue.
Cùm tamen in noſtrum fueris penetrale receptus, Sunt enim & ingeniorũ libri.
Contigeriſq́ tuam ſcrinia curua domum,
Aſpicies illic poſitos ex ordine fratres,
Quos ſtudium cunctos euigilauit idem.
Cetera turba palam titulos oſtendit apertos, Libri Amorum.
Et ſua detecta nomina fronte gerit.
Tres procul obſcura latitantes parte videbis,
Hi quoque quod nemo neſcit, amare docent.
Hos tu vel fugias, vel ſi ſatis oris habebis,
Oedipodas facito, Telegonoſq́ voces.
Deq́ tribus moneo, ſi qua eſt tibi cura parentis,
Ne quenquam, quamuis ipſe docebit, ames.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ, Metamorphoſes Ouidij.
Nuper ab exequijs carmina rapta meis:
His mando dicas, inter mutata referri,
Fortunæ vultum corpora poſſe meæ.
Namq́ ea diſſimilis ſubito eſt effecta priori,
Flendaq́ nunc, aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem mandare tibi, ſi quæris, habebam,
Sed vereor tardæ cauſſa fuiſſe moræ.
Sed ſi quæ ſubeunt tecum liber omnia ferres,
Sarcina laturo magna futurus eras:
Longa via eſt, propera: nobis habitabitur orbis
Vltimus, à terra, terra remota mea.

TRISTIVM

ELEGIA II.

Supplicatio ad deos, vt ab imminenti naufragio eum incolumem ſeruent.

DII maris, & cæli (quid eni niſi vota ſuperſunt)
Soluere quaſſatæ parcite membra ratis.
Neue, precor, magnæ ſubſcribite Cæſaris iræ,
Sæpe premente Deo, fert Deus alter opem.
Mulciber in Troiam, pro Troia ſtabat Apollo.
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Æneam, propior Saturnia Turno,
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petijt Neptunus Vlyſſem,
Eripuit patruo ſæpe Minerua ſuo.
Et nobis aliquod (quamuis diſtamus ab illis)
Quis vetat irato numen adeſſe Deo?
Verba miſer fruſtra non proficientia perdo,
Ipſæ graues ſpargunt ora loquentis aquæ.
Terribiliſq; Nothus iactat mea verba, preceſq;,
At quos mittuntur non ſinit ire Deos.
Ergo ijdem venti, ne cauſa lædar in vna,
Velaq; neſcio quò, votaq; noſtra ferunt.
Me miſerum, quanti montes voluuntur aquarũ,
Iamiam tacturos ſidera ſumma putes.
Quantæ diducto ſubſidunt æquore valles,
Iamiam tacturas Tartara nigra putes.
Quocunque aſpicio, nihil eſt niſi pontus, & aër,
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter vtrumque fremunt immani murmure veti

Hyperbole.

Mare Scyticum.

* æther.

Neſcit cui domino pareat vnda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu,
Nunc Zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt.
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto,
Nunc Nothus aduerſa prœlia fronte gerit.
Rector in incerto eſt, nec quid fugiatue, petatue,
Inuenit, ambiguis ars ſtupet ipſa malis.
Scilicet occidimus, nec ſpes eſt vlla ſalutis,
Dumq; loquor, vultus obruit vnda meos.
Opprimit hanc animam fluctus, fruſtrdq; precanti,
Ore necaturas accipiemus aquas.

At pia nil aliud, quàm me dolet exule coniux, Coniux
Hoc vnum noſtri, ſcítque, gemítque mali. Naſonis.
Neſcit in immenſo iactari corpora ponto,
Neſcit agi ventis, neſcit adeſſe necem.
O benè, quòd non ſum mecum conſcendere paſſus,
Ne mihi mors miſero bis patienda foret.
At nunc vt peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, quàm celeri micuerunt nubila flamma,
Quantus ab æthereo perſonat axe fragor.
Nec leuis laterum tabulæ feriuntur ab vndis, Decumanũ fluctum intelligit.
Quam graue baliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit hinc fluctus, fluctus ſupereminet omneis
Poſterior nono eſt, vndecimóque prior.
Nec letum timeo, genus eſt miſerabile leti:
Demite naufragium, mors mihi munus erit.
Eſt aliquid fatóque ſuo, ferróque cadentem,

In ſolida moricns ponere corpus humo.
Mare multis pro ſepulcro. *Et mandare ſuis aliqua, & ſperare ſepulcrum,*
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum tali nece, non ego ſolus,
Huc vehor: immeritos cur mea pœna trahit?
Prò ſuperi, viridéſque Dei, quibus æquora curæ,
Vtraque iam veſtras ſiſtite turba minas.
Quámque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc ſinite infelix in loca iuſſa feram.
Si quam promerui pœnam, me perdere vultis?
Culpa mea eſt ipſo iudice morte minor.
Mittere me Stygias ſi iam voluiſſet ad vndas
Cæſar, in hoc veſtra non eguiſſet ope.
Eſt illi noſtri non inuidioſa cruoris
Copia, quodq́ dedit, cùm volet, ipſe feret.
Vos modò, quos certè nullo puto, crimine læſi,
Contenti noſtris iam precor eſſe malis.
Nec tamen, vt iunctis miſerum ſeruare velitis,
Quod periit ſaluum tam caput eſſe poteſt.
Vt mare ſubſidat, ventiſq́ ferentibus vtar,
Et mihi parcatis, non minus exul ero.
Non ego diuitias auidus ſine fine parandi,
Naſo Athenis eruditus. *Latum mutandis mercibus æquor aro.*
Nec peto, quas quondam petij ſtudioſus, Athenas
Oppida non Aſiæ, non mihi viſa prius.
Alexandrinas delicias Quintilianus vocat. *Non vt Alexandri claram delatus in vrbem,*
Delitias videam Nile iocoſe tuas.
Quod facile eſt, opto, ventos (quis credere poſſet)
Sarmatis

Sarmatis est tellus, quam mea vela petunt.
Obligor vt tangam læui fera littora ponti,
Quodq́ sit à patria iam fuga tarda queror.
Nescio quo videam positos vt in orbe Tomitas,
Exilij facio per mea vota viam.
Si me diligitis, tantos compescite fluctus,
Pronaque sint nostræ numina vestra rati.
Seu magis odistis, iussæ me aduertite terræ,
Supplicij pars est in regione mori.
Ferte (quid hoc facio?) rapidi mea corpora venti.
Ausoneos fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæsar, quid? quem fugat ille, tenetis?
Aspiciat vultus Pontica terra meos.
Et iubet, & merui, nec quæ damnauerit ille,
Crimina defendi fásue piúmue puto.
Si tamen acta deos nunquam mortalia fallunt,
A culpa facinus scitis abesse mea.
Immo ita si scitis, & me meus abstulit error,
Stultáque mens nobis, non scelerata fuit.
Quod licet è minimis domui si fauimus illi,
Sint satis Augusti publica iussa mihi.
Hoc duce si dixi felicia sæcula, pro quo
Cæsare thura pia, Cæsaribúsque dedi.
Si fuit hic animus nobis, ita parcite diui:
Sin minus, alta cadens obruat vnda caput.
Fallor? an incipiunt grauidæ euanescere nubes?
Victáque mutati frangitur vnda maris?
Non casu vos, sed sub conditione vocati.

Supplicij pars peregre mori.

Erroris qualis fuerit nondũ liquet inter Grammaticos.

Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

Vt ex vrbe Roma discesserit, necnon coniugis & suorum lacrymas memorat.

CVm subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in vrbe fuit.
Cùm repeto noctem, qua tot mihi chara reliqui,
Dies indicti exilij. *Labitur ex oculis tunc quoque gutta meis.*
Iam prope lux aderat, qua me discedere Cæsar,
Finibus extremæ iusserat Ausoniæ.
Nec spatium, nec mens fuerat satis apta parandi,
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi seruorum cõmites, non cura legendi,
Non aptæ profugo vestis, opisue fuit.
Non aliter stupui, quàm qui Iouis ignibus ictus,
Viuit, & est vitæ nescius ipse suæ.
Vt tamen hanc animi nubem dolor ipse remouit,
Et tandem sensus conualuêre mei.
Alloquor extremum mœstos abiturus amicos,
Qui modò de multis vnus, & alter erat.
Vxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
Imbre per indignas vsque cadente genas.
Nata procul Lybicis aberat diuersa sub oris.
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocunq; aspiceres, luctus, gemitúsq; sonabant,
Formaque non taciti funeris intus erat.
Fœmina, virq; meo, pueri quoque funere mœrent,

Inq;

Inq3 domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in paruis grandibus vti,
Hæc facies Troiæ,cùm caperetur,erat.
Iámque quiescebant voces hominumq3,canúmque, Intempesta nox.
Lunáque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens,& * *ad hæc Capitolia cernẽs,* * ab hac Capitolio coniuncta domus Nasonis.
Quæ nostro frustra iuncta fuêre lari.
Numina vicinis habitantia sedibus inquam,
Iámque oculis nunquam templa videnda meis.
Dijq3 relinquendi,quos vrbs habet alta Quirini,
Este salutati tempus in omne mihi:
Et quanquam sero clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odijs exonerate fugam.
Cœlestiq3 viro,quis me deceperit error,
Dicite,pro culpa ne scelus esse putet.
Vt quod sentitis,pœnæ quoque sentiat auctor,
Placato possim non miser esse Deo.
Hac prece adoraui superos ego, pluribus vxor,
Singultu medios impediente sonos.
Illa etiam ante lares sparsis prostrata capillis,
Contigit exstructos ore tremente focos.
Multáque in aduersos effudit verba penates,
Pro * *deplorato non valitura viro.* * deploratus.
Iámque moræ spatium nox præcipitata negabat,
Versaque ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem?blando patriæ retinebar amore,
Vltima sed iussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante,quid vrges?

Vel, quò feſtinas ire: vel, vnde, vide.
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
Horam, præpoſitæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi, ter ſum reuocatus, & ipſe
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rurſus ſum multa locutus,
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi.
Sæpe eadem mandata dedi, méque ipſe fefelli,
Reſpiciens oculis pignora chara meis. (quam:
Scythia. *Denig; quod propero? Scithia eſt, quò mittimur in-*
Roma relinquenda eſt, vtraque iuſta mora eſt.
Vxor in æternum viuo mihi viua negatur,
Et domus, & fidæ dulcia membra domus.
Quóſque ego dilexi fraterno more ſodales,
O mihi Theſea pectora iuncta fide.
Dum licet amplectar, nunquam fortaſſe licebit
Amplius: in lucro eſt quæ datur hora mihi.
Nec mora, ſermonis verba imperfecta relinquo:
Amplectens animo proxima quæq; meo.
Dum loquor, & flemus, cœlo nitidiſſimus alto
Stella grauis nobis Lucifer ortus erat.
Diuidor haud aliter, quã, ſi mea membra relinquã:
Et pars abrumpi corpora viſa meo eſt.
* Metius. *Sic doluit *Priamus tunc, cùm in cõtraria *verſus*
* verſos. *Vltores habuit proditionis equos.*
Tunc verò exoritur clamor, gemitusq; meorum.
Et feriunt mœſtæ, pectora nuda manus.
Tunc verò coniux humeris abeuntis inhærens,

Miſcuit

Miſcuit hæc lacrymis triſtia dicta meis.
Non potes auelli, ſimul hinc ſimul ibimus, inquit,
Te ſequar, & coniux, exulis exul ero.
Et mihi facta via eſt, & me capit vltima tellus,
Accedam profugæ ſarcina parua rati.
Te iubet à patria diſcedere Cæſaris ira, Iterata
Me pietas, pietas hæc mihi Cæſar erit. pietas.
Talia tentabat, ſicut tentauerat antè,
Vixque dedit victas vtilitate manus.
Egredior, ſiue illud erat ſine funere ferri, Elatus
Squallidus immiſſis hirta per ora comis. Naſo.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis:
Semianimis media procubuiſſe domo,
Vtq; reſurrexit fœdatis puluere turpi,
Crinibus, & gelida membra leuaſſe humo.
Semodo deſertos, modo deplorâſſe penates,
Nomen, & ademptæ ſæpe vocaſſe viri.
Nec gemuiſſe minus, quam ſi nataque, meumue
Vidiſſet ſtructos corpus habere rogos.
Et voluiſſe mori, moriendo ponere ſenſus,
Reſpectuque tamen non periſſe mei.
Viuat & abſentem (quoniam ſic fata tulerunt)
Viuat, & auxilio ſubleuet vſque ſuo.
Tingitur Oceano cuſtos Erymanthidos vrſæ,
Æquoreasq; ſuo fidere turbat aquas.
Nos tamen Ionium noſtra non findimus æquor Metus au-
Sponte, ſed audaces cogimur eſſe metu. daces tan-
Me miſerum, quantis nigreſcunt æquore ventis, dem facit.

Erutáque ex imis feruet arena fretis.
Monte nec inferior proræ puppíque recuruæ
Insilit, & pictos verberat vnda Deos.
Pinea texta sonant, pulsi stridore rudentes,
Aggemit & nostris ipsa carina malis.
Nauita confessus gelidum pallore timorem,
Iam sequitur victus, non regit arte ratem.
Vtq́ parum validus non proficientia rector,
Ceruicis rigidæ frena remittit equo.
Sic non quò voluit, sed quò rapit impetus vndæ:
Aurigam video vela dedisse rati.
Quod nisi mutatas emiserit Æolus auras.
In loca iam nobis non adeunda ferar.
Nasoni Italia interdictum.
Nam procul Illyricis læua de parte relictis:
Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas quæso contendere terras,
Et mecum magno pareat vnda Deo.
Dum loquor & cupio, pariter timeóque repelli,
Increpuit quantis viribus vnda latus.
Parcite cærulei vos saltem numina Ponti,
Infestúmque mihi sit satis esse Iouem.
Vos animam seuæ fessam subducite morti,
Si modò qui perijt, non perijsse potest.

ELEGIA IIII.

Ad amicum, qui etiam in aduersis fidus permanserat.

O Mihi post nullos vnquam memorande sodales,
Et cui præcipuè sors mea visa sua est.

Attonitum

Attonitum qui me (memini) cariſſime primus,
Auſus es alloquio ſuſtinuiſſe tuo.
Qui mihi conſilium viuendi mite dediſti,
Cùm foret in miſero pectore mortis amor.
Scis benè cui dicam, poſitis pro nomine ſignis.
Officium nec te fallit amice tuum.
Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis,
Perpetuusq́ animæ debitor huius ero.
Spiritus hic vacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo.
Quàm ſubeant animo meritorum abluuia noſtro,
Et longa pietas excidat iſta die.
Dij tibi ſint faciles, & opis nullius egentem,
Fortunam præſtent, diſſimilémque meæ.
Si tamen hæc nauis vento ferretur amico, Amicorũ fides reb: aduerſis lucet.
Ignoraretur forſitan iſta fides.
Theſea Pirithous non tam ſenſiſſet amicum,
Si non infernas viuus adiſſet aquas.
Vt foret exemplum veri Phocæus amoris,
Fecerunt furiæ triſtis Oreſte tuæ.
Sinon Euryalus Rutulos cecidiſſet in hoſtes,
Hyrtacidæ Niſi gloria nulla foret.
» *Scilicet vt ſuluum ſpectatur in ignibus aurum,* Fortuna amicos conciliat.
» *Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.*
» *Dum iuuat, & vultu ridet fortuna ſereno,*
» *Indelibatas cuncta ſequuntur opes.*
« *At ſimul intonuit, fugiunt, nec noſcitur vlli,*
» *Agminibus comitum qui modò cinctus erat.*

Suo periculo discere.

Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
Vix duo, tréue mihi de tot superestis amici:
Cætera fortunæ, non mea turba fuit.
Quò magis, ô, pauci rebus succurite læsis,
Et date naufragio littora tuta meo.
Néue metu falsò nimium trepidate, timentes:
Hac offendatur ne pietate Deus.

Fides in hoste etiã laudanda.

Sæpe fidem aduersis etiam laudauit in armis,
Inq; suis amat hanc Cæsar, in hoste probat.
Causa mea est melior, quia non contraria foui
Arma, sed hanc merui simplicitate fugam.
Inuigiles igitur nostris pro casibus oro,
Diminui si qua numinis ira potest.
Scire meos casus siquis desiderat omnes,
Plus, quàm quod fieri res sinit, ille petit.
Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucẽt,
Paruáque quot siccus corpora puluis habet.
Multaq; credibili tulimus maiora, ratamq;,
Quamuis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam quædam, mecum moriantur oportet,
Meq; velim possint dissimulante tegi.

Virgiliana imitatio.

Si vox infragilis, pectus mihi firmius esset,
Pluraq; cum linguis pluribus ora forent.
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exsuperante meas.
Pro Duce Naritio docti mala nostra poëtæ
Scribite, Naritio nam mala plura tuli.

Ille

Ille breui ſpatio multis errauit in annis,
Inter Dulichias, Iliacáſque domos.
Nos freta ſideribus totis diſtantia menſos,
Sors tulit in Geticos, Sarmaticóſque ſinus.
Ille habuit fidamq3 manum, ſocióſque fideles,
Me profugum comites deſeruêre mei.
Ille ſuam lætus patriam, victorq3 petebat,
At patria fugio victus, & exul ego.
Nec mihi Dulichiũ domus eſt, Ithacéue, Samóſue, Vlyſſis & Naſonis collatio.
Pœna quibus non eſt grandis abeſſe locis.
Sed quæ de ſeptem totum circumſpicit orbem
Montibus, Imperij Roma, Deũmq3 locus.
Illi corpus erat durum, patienſq3 laborum:
Inualidæ vires, ingeniumq3 mihi.
Ille erat aſſiduè ſæuis agitatus in armis:
Aſſuetus ſtudijs mollibus ipſe fui.
Me Deus oppreſſit nullo mala noſtra leuante:
Bellatrix illi Diua ferebat opem.
Cumq3 minor Ioue ſit, tumidis qui regnat in vndis,
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.
Adde quod illius, pars maxima ficta laborum, Vlyſſis pericula fabuloſa.
Ponitur in noſtris fabula nulla malis.
Denique quæſitos tetigit tamen ille penates,
Quæq3 diu petijt, contigit arua tamen.
At mihi perpetuò patria tellure carendum eſt:
Ni fuerit læſi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

Ad vxorem.

NEc tantum Clario Lyde eſt dilecta poëtæ,
Nec tamen Coo Battis amata ſuo:
Pectoribus quantum tu noſtris vxor inhæres,
Digna minus miſero, non meliore viro.
Te mea ſuppoſita eſt veluti trabe fulta ruina,
Si quid adhuc ego ſum, muneris omne tui eſt.
Tu facis, vt ſpolium non ſim, nec nuder ab illis
Naufragij tabulas qui petiêre mei.
Vtq; rapax ſtimulante fame, cupidúſque cruoris
Incuſtoditum captat ouile lupus.
Aut vt edax vultur corpus circumſpicit, ecquod
Sub nulla poſitum cernere poſſit humo.
Sic mea neſcio quis malè fidus rebus acerbis
In bona venturus, ſi paterêre, fuit.
Hunc tua per ſorteis virtus ſubmouit amicos,
Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.
Ergo quàm miſero, tam vero teſte probaris,
Hic aliquod pondus ſi modò teſtis habet.
Nec probitate tua prior eſt aut Hectoris vxor,
Aut comes extincto Laodameia viro.
Tu ſi Mæonium Vatem ſortita fuiſſes,
Penelopes eſſet fama ſecunda tuæ.
Siue tibi hoc debes, nullo pia facta magiſtro,
Cúmque noua mores ſunt tibi luce dati.
Fœmina ſeu Princeps omneis tibi culta per annos,
Te docet exemplum coniugis eſſe bonæ.

Aſſimi-

Assimilémque sui longa assuetudine fecit,
Grandia si paruis assimilare licet.
Hei mihi, nõ magnas quòd habẽt mea carmina vi-
Nostraq́ sunt meritis ora minora tuis. (res,
Siquid & in nobis viui fuit antè vigoris, Ingenium
Extinctum longis excidit omne malis. calamita-
Prima locum sanctas Heroidas inter haberes, tibus ob-
Prima bonis animi conspicerêre tui. nubilatur.
Quantumcunq; tamen præconia nostra valebunt,
Carminibus viues tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

Ad amicos, qui eius imaginem auro insculptam habent.

SIquis habes nostris similes in imagine vultus,
Deme meis hederas Bacchica serta comis.
Ista decent lætos felicia signa poetas,
Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dissimula, sentis tamen optime, dici,
In digito qui me fersq́, refersque tuo.
Effigiémque meam fuluo complexus in auro,
Chara relegati, quæ potes, ora vides.
Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan,
Quàm procul à nobis Naso sodalis abest.
Grata tua est pietas, sed carmina maior imago Ingenij
Sunt mea, quæ mando qualiacunque legas. monumẽ-
Carmina mutatas hominum dicentia formas, ta effigies
Infelix domini quod fuga rupit opus. veræ sunt
nostri.

Hæc ego discedens, sicut bona multa meorum,
Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Vtq; cremasse suum fertur sub stipite natum
Thestias, & melior matre fuisse soror.

Metamor. iniectæ igni.

Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Imposui rapidis viscera nostra rogis.
Vel quòd eram Musas, vt crimina nostra, perosus,
Vel quòd adhuc crescens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed exstãt
(Pluribus exemplis scripta fuisse reor.)
Nunc precor, vt viuant, & non ignaua legentem
Otia delectent, admoneántque mei.

Sũma manus abest Metamor. In nõnullis non cõtemni satis est.

Non tamen illa legi poterunt patienter ab illo,
Nesciat his summam si quis abesse manum.
Ablatum medijs opus est incudibus illud,
Defuit & scriptis vltima lima meis.
Et veniam pro laude peto, laudatus abundè
Non fastiditus si tibi lector ero.
Hos quoq; sex versus in prima fronte libelli,
Si præponendos esse putabis, habe.
Orba parente suo quicunque volumina tangis,
His saltem vestra detur in vrbe locus.
Quoque magis faueas, non hæc sunt ædita ab illo,
Sed quasi de domini funere rapta sui,
Quidquid in his igitur vitij rude carmen habebit,
*Emendaturus (si licuisset) *erat.*

* eram.

Elegia

ELEGIA VII.

In amicum, qui illi pollicitam fidem fregerat.

IN caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina, conuerſis, ſólque recurret equis.
Terra feret ſtellas, cœlum findetur aratro.
Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt,
Párſque ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient fieri quæ poſſe negabam,
Et nihil eſt, de quo non ſit habenda fides.
Hæc ego vaticinor, quia ſum deceptus ab illo,
Laturum miſero quem mihi rebar opem.
Tantáne te fallax, cepêre obliuia noſtri?
Afflictúmque fuit tantus adire timor?
Vt neque reſpiceres, nec ſolarêre iacentem
Dure, nec exequias proſequerêre meas?
Illud amicitiæ ſanctum, & venerabile nomen, Amicitiæ ſanctum nomen.
Nunc tibi pro vili ſub pedibúſque iacet?
Quid fuit ingenti proſtratum mole ſodalem
Viſere? & alloquij parte leuare tui?
Iné meos ſi non lacrymas dimittere caſus,
Pauca tamen ficto verba dolore loqui?
Idé quod ignoti faciunt, valedicere ſáltem? * vel.
Et vocem populi publicáque ora ſequi?
Denique lugubres vultus, nunquamé videndos
Cernere ſupremo dum licuítque die.
Dicendúmque ſemel toto non amplius æuo
Accipere, & parili reddere voce, vale?

At fecere alij nullo mihi fœdere iuncti,
Et lacrymas animi ſigna dedére ſui.
* cõuictu. *Quid niſi *coniunctus, cauſiſq; valentibus eſſem:*
Temporis & longi iunctus amore tibi?
Quid, niſi tot luſus, & tot mea ſeria noſſes,
Tot noſſem luſus, ſeriáque ipſe tua?
Quid duntaxat Romæ mihi cognitus eſſes?
Vẽtos verba auferre. *Aſcitus toties in genus omne ioci?*
Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctáne Lethæis merſa feruntur aquis?
Non ego te genitum placida reor vrbe Quirini
Vrbe, meo quæ iam non adeunda pede eſt.
Sed ſcopulis ponti, quos hæc habet ora ſiniſtri,
Inq; feris Scythiæ, Sarmaticisq; iugis.
Silex intra præcordia. *Et tua ſunt ſilicis circum præcordia venæ,*
Et rigidum ferri ſemina pectus habet.
Quæq; tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix vbera, tigris erat.
* à. **Aut mala noſtra minùs, quã non aliena putaſſes,*
Duritiæq; mihi non agerére reus.
Sed quoniã accedunt fatalibus hæc quoque dãnis,
Vt careant numeris tempora prima ſuis,
Effice peccati ne ſim memor huius, & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

Ad amicum, quod vulgus fortunam ſequitur.

DEtur inoffenſæ vitæ tibi tangere metam,
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.

Atque

Atque vtinam poſſent pro te mea vota valere,
Quæ pro me duros non tetigére Deos.
»*DONEC eris felix, multos numerabis amicos:* Calamitas
»*Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris,* penuriam
»*Aſpicis vt veniant ad candida tecta columbæ?* amicorum
»*Accipiat nullas ſordida turris aues?* inuehit.
»*Hurrea formicæ tendunt ad inania nunquam.*
»*NVLLVS ad amiſſas ibit amicus opes.*
»*Vtq; comes radios per ſolis euntibus vmbra eſt,*
»*Cùm latet hic preſſus nubibus, illa fugit.*
»*Mobile ſic ſequitur fortunæ lumina vulgus,*
»*Quæ ſimul inducta nube teguntur, abit.*
Hæc precor vt ſemper poſſint tibi falſa videri:
Sunt tamen euentu vera fatenda meo.
Dum ſtetimus, turbæ quantum ſatis eſſet, habebat,
Nota quidem, ſed non ambitioſa domus.
At ſimul impulſa eſt, omnes timuere ruinam,
Cautaq; communi terga dedère fugæ.
Sæua nec admiror metuunt ſi fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima queq; ſolent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quolibet inuiſo Cæſar in hoſte probat.
Nec ſolet iraſci (nec enim moderatior alter)
Cùm quis in aduerſis, ſiquid amauit, amet.
De comite Argolico poſtquam cognouit Oreſtem,
Narratur Piladen ipſe probaſſe Thoas. Quã pauca amicorũ paria.
Quæ fuit Actoridæ cum magno ſemper Achille,
Laudari ſolita eſt Hectoris ore fides.

Quod pius ad manes Theſeus comes iret amico,
Tartareum dicunt indoluiſſe Deum,
Euryali, Niſiq; fide tibi Turne relata,
Credibile eſt lacrymis immaduiſſe genas.
Eſt etiã in miſeris PIETAS, & in hoſte probatur,
Hei mihi, q. paucos hæc mea dicta mouent.
Hic ſtatus, hæc rerum nunc eſt fortuna mearum,
Debeat vt lacrymis nullus adeſſe modus.
At mea ſint proprio quamuis mœſtiſſima caſu.
Pectora, pro ſenſu facta ſerena tuo,
Hoc mihi venturum iam tum chariſſime vidi,
Ferret adhuc iſtam cùm minus aura ratem.
Siue aliquod morum, ſeu vitæ labe carentis
Eſt prætium, nemo pluris emendus erat.
Siue per ingenuas aliquis caput extulit artes,
Quælibet eloquio ſit bona cauſa tuo.
His ego commotus dixi tibi protinus ipſi,
Scena manet dotes grandis amice tuas.
Hoc mihi non ouium fibræ, tonitruſue ſiniſtri,
Linguaue ſeruatæ pennaue dixit auis.
* eſt, & *Augurium ratio,* * *& tunc coniectura futuri,*
Hæc diuinaui, notitiamq; tuli.
Et quoniam vera eſt, tota tibi mente, mihiq;
Gratulor ingenium non latuiſſe tuum.
At noſtrum tenebris vtinam latuiſſet inimis.
Expediit ſtudijs lumen abeſſe meis.
Vtq; tibi proſunt artes facunde ſeueræ,
Diſſimiles illis ſic nocuêre mihi.

Vita tamen tibi nota mea eſt, ſcis artibus illis
Auctoris mores abſtinuiſſe ſui, Amores
Scis vetus hoc iuueni luſum mihi carmen, & iſtos Naſonis.
Vt non laudandos, ſic tamen eſſe iocos,
Ergo vt defendi nullo mea poſſe colore,
Sic excuſari crimina poſſe puto,
Qua potes, excuſa, nec amici deſere cauſam,
Quo pede cœpiſti, ſic bene ſemper eas.

ELEGIA IX.

Nauim laudat, quam in Corinthiaco ſinu habuit.

EST mihi, ſitq́, precor, flauæ tutela Mineruæ
Nauis, & à picta caſſide nomen habet.
Siue opus eſt velis, minimam bene currit ad aurã,
Siue opus eſt remo, remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta eſt vincere curſu,
Occupat egreſſas qualibet arte rates.* * quãlibet arte.
Et patitur fluctus fertq́, aſſilientia longè
Æquora nec ſæuis victa madeſcit aquis.
Illa Corinthiacis primùm mihi cognita terris,* * Cenchris
Fida manet trepidæ duxq́, comeſq́ fugæ.
Perq́ tot euentus, & iniquis concita ventis,
Æquora Palladio numine tuta fuit,
Nunc quoque tuta precor, vaſti ſecet oſtia ponti, Nauis in tutela Palladis.
Quaſq́ petit, Getici littoris intret aquas.
Quæ ſimul Æoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter,
Fleximus in læuum curſus, & ab Aſtoris vrbe* * Hectoris

Nauigatio Ouidij. *Venimus in portus Imbria terra tuos.*
Inde leui vento Zerinthia littora nacta,
Threiciam tetigisse fessa carina Samon.
* Tentira *Saltus ab hac terra breuis est *Stantira petenti:*
Hac dominum tenus est illa secuta suum.
Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos,
Hellespontiacas illa reliquit aquas.
Dardanis à Dardano *Dardaniamq; petit auctoris nomen habentem,*
Et te ruricola Lampsace tuta Deo.
Quaq; per angustas male vectæ virginis vndas
Seston Abydena separat vrbe fretum.
Hincq; Propontiacis herentem Cyzicon oris,
Cyzicon Æmoniæ nobile gentis opus.
Quaq; tenent ponti Byzantia littora fauces,
Hic locus est gemini ianua vasta maris.
Hæc precor, euincat, propulsaq; fortibus Austris,
Transeat instabiles strenua Cyaneas,
* Thymna cos. ** Eniochosq; sinus, & ab his per Apollinis vrbem*
** Vecta sub Anchiali mœnia findat iter:*
* Alta *Inde Mesembriacos portus, & * Opeson, & arces*
* Odesson *Prætereat dictas nomine Bacche tuo.*
Et quos Alcathoës memorant à mœnibus ortos,
Sedibus his profugos constituisse larem.
A quibus adueniat Miletida sospes ad vrbem,
Offensi quò me contulit ira Dei.
Agna Mineruæ. *Hæc si contigerint, meritæ cadet agna Mineruæ.*
Non facit ad nostras hostia maior opes:
Vos quoq; Tyndaridæ, quos hæc colit insula fratres
Mite,

Mite, precor, duplici numen adeſte rati.* * viæ
Altera namque parat Symplegadas ire per altas,
Scindere Biſtonias altera puppis aquas,
Vos facite vt ventos, loca cùm diuerſa petamus,
Illa ſuos habeat, nec minus iſta ſuos.

ELEGIA X.

Ad lectorem, quod in itinere hunc primùm librum confecerit.

Littera quæcunque eſt toto tibi lecta libello, Libri Triſtium.
Eſt mihi ſollicitæ tempore facta viæ.
Aut hanc me gelido tremerẽ cùm menſe Decẽbri,
Scribentem medijs Adria vidit aquis.
Aut poſtquã bimarẽ curſu ſuperauimus Iſthmon,
Alteraq́ eſt noſtræ ſumta carinæ fugæ.
Quod facerem verſus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægeas obſtupuiſſe puto.
Ipſe ego nunc miror tantis animiq́ mariſq́
Fluctibus ingenium non cecidiſſe meum,
Seu ſtupor huic ſtudio, ſiue eſt inſania nomen, Carminibus relaxantur animi.
Omnis ab hac cura mens releuata eſt.
Sæpè ego nimboſis dubius iactabar ab Hœdis,
Sæpè minax Steropis ſidere pontus erat,
Fuſcabatq́ diem cuſtos Erymanthidos vrſæ,
Aut Hyadas ſæuis hauſerat Auſter aquis.
Sæpè maris pars intus erat, tamen ipſe trementi
Carmina ducebam qualiacunque manu.
Nũc quoque contenti ſtrident Aquilone rudentes,

Inq3 modum tumuli concaua ſurgit aqua.
Ipſe gubernator tollens ad ſidera palmas,
Expoſcit votis immemor artis opem,
Quocunque aſpexi,nihil eſt niſi mortis imago,
Quam dubia timeo mente,timenſq3 precor.
* Attigero *Contingam portum,portu terrebor ab ipſo,*
Plus habet infeſta terra timoris aqua.
Nam ſimul inſidijs hominum,pelagiq3 laboro,
Et faciunt geminos enſis,& vnda metus.
Ille meo vereor ne ſperet ſanguine prædam:
Hæc titulum noſtræ mortis habere velit.
* auideq; inſtructa. *Barbara pars læua eſt *auidæ ſubſtructa rapinæ,*
Quam cruor,& cædes,bellaq3 ſemper habent.
* ſub *Cumq3 * ſit hibernis agitatum fluctibus æquor,*
Animus turbidior mari. *Pectora ſunt ipſo turbidiora mari.*
Quò magis his debes ignoſcere candide lector,
Si ſpe ſint (vt ſunt) inferiora tua.
Non hæc in noſtris (vt quondam) ſcribimus hortis,
Nec conſuete meum lectule corpus habes.
Iactor in indomito brumali luce profundo,
Ipſaq3 cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hiems,indignaturq3 quòd auſim
Scribere,ſe rigidas incutiente minas.
Vincat hiems hominem,ſed eodem tempore quæſo
Ipſe modum ſtatuam carminis illa ſui.

Libri primi finis.

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS DE TRISTIBVS LIB. II.

ELEGIA I.

Ad Auguſtum Cæſarem.

QVID mihi vobiſcum eſt infelix cura libelli, Ingenium Naſoni obfuit.
Ingenio periſ qui miſer ipſe meo?
Cur modò damnatas repeto mea carmina Muſas?
An ſemel eſt pœnam commeruiſſe parum?
Carmina fecêrunt, vt me cognoſcere vellent,
Omine non fauſto femina, virq; meo.
Carmina fecerunt, vt me, moreſq; notaret
Iampridem inuiſa Cæſar ab arte meos.
Deme mihi ſtudiũ, vitæ quoque crimina demes:
Acceptum refero verſibus eſſe nocens.
Hoc prætium vitæ, vigilatorumq; laborum
Cepimus, ingenio eſt pœna reperta meo.
Si ſaperem, doctas odiſſem iure ſorores,
Numina cultori perniciоſa ſuo.
At nunc tanta meo comes eſt inſania morbo, Inſania
Saxa memor refero rurſus ad icta pedem,
Scilicet vt victus repetit gladiator arenam,
Et redit in tumidos naufraga puppis aquas,
Forſitan vt quondam Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi res eadem vulnus, opemq; ferat.

Musaq; quæ mouit, motam quoque leniet iram,
Exorant magnos carmina sæpè Deos.
Carmina Deos exorant.
Ipse quoque Ausonias Cæsar matresq; nurusq;
Carmina turrigeræ dicere iussit Opi.
Iusserat & Phœbo dici, quo tempore ludos
Fecit, quos ætas aspicit vna semel.
His precor exemplis tua nunc, mitissime Cæsar,
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem iusta est nec me meruisse negabo,
Non adeò nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, tu quid concedere posses?
Materiam veniæ sors tibi nostra dedit.
„ SI, quoties peccant homines, sua fulmina mittat
„ Iupiter, exiguo tempore inermis erit.
Clemẽtiã delicta faciunt.
Nunc vbi detonuit, strepituq; exterruit orbem,
Purum discussis aëra reddit aquis.
Iure igitur, genitorq; Deum, rectorq; vocatur,
Augustus pater patriæ.
Iure capax mundus nil Ioue maius habet.
Tu quoque cum patriæ rector dicare, paterq;
*Vtere more Dei * numen habentis idem.*
* nomen
Idq; facis, nec te quisquam moderatius vnquam
Imperij potuit frena tenere sui.
Tu veniam Partho sæpe rato sæpè dedisti,
Non concessurus quam tibi victor erat.
Diuitijs etiam multos, & honoribus auctos
Clemẽtia & liberalitas Augusti.
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum,
Quæq; dies bellum, belli tibi sustulit iram,
Parsq; simul templis vtraque dona tulit.

Vtq;

Vtq; tuus gaudet miles, * qui vicerit hostem,
Sic, cur se victum gaudeat, hostis habet.
Causa mea est melior, quia non contraria dicor
Arma, nec hostilcis esse secutus opes,
Per mare, per terras, per tertia numina iuro,
Per te præsentem conspicuumq; Deum,
Hunc animum fauisse tibi vir maxime, meq;,
Qua sola potui, mente fuisse tuum.
Optaui peteres cælestia sidera tardè:
Parsq; fui turbæ parua precantis idem.
Et pia thura dedi pro te, cumq; omnibus vnus
Ipse quoque adiuui publica vota meis.
Quid referam libros, illos quoque, crimina nostra,
Mille locis plenos nominis esse tui?
Inspice maius opus, quod adhuc sine fine reliqui,
In non credendos corpora versa modos.
Inuenies vestri præconia nominis illic,
Inuenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus maior sit gloria, nec quo
Vt maior fiat, crescere possit, habet.
Fama Iouis super est, tamen hunc sua facta referri,
Et se materiam carminis esse iuuat.
Cumq; gigantæi memoratur prælia belli,
Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrant alij, quanto decet ore, tuasq;
Ingenio laudes vberiore canunt.
Sed tamen vt fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.

* quod

Libri Ouidij pleni mentionis Auguſt.

Minima etiam Dijs placét quæ piè fiant.

Ah ferus, & nobis nimium crudelior hostis,
Delicias legit qui tibi cunque meas.
* Et *Carmina ne nostris* sic te venerantia libris*
Iudicio possint candidiore legi.
Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Cùm cœpit quassata domus subsidere, parteis
In proclinatas omne recumbit onus.
Cunctaq; fortuna rimam faciente dehiscunt:
* quædã & *Ipsa suo* quondam pondere tracta ruunt.*
quondam *Ergò hominum quæstũ odium mihi carmine, quaq;*
Debuit, est vultus turba sequuta tuos.
At memini, vitamq; meum, morésque probabas,
Illo, quem dederas, prætereuntis equo.
Quod si non prodest, & honesti gloria nulla
Redditur, at nullum crimen adeptus eram.
Nec male commissa est nobis fortuna reorum,
Centũuiri *Vsque decem decies inspicienda viris.*
Res quoque priuatas statui sine crimine iudex;
* victa *Deque mea fassa est pars quoque* iusta fide.*
Me miserum, potui, si non extrema nocerent,
Iudicio tutus non semel esse tuo.
Vltima me perdunt, imóque sub æquore mergit
* vna *Incolumem toties* ima procella ratem.*
Nec mihi pars nocuit de gurgite parua, sed omnis
Presserè hoc fluctus, Oceanusq; caput.
Visus obfuit poëtæ *Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?*
Cur imprudenti cognita culpa mihi est?

Inscius

Inſcius Actæon vidit ſine veſte Dianam,
Præda fuit canibus non minus ille ſuis.
Scilicet in ſuperis etiam fortuna luenda eſt,
Nec veniam læſo numine caſus habet.
Illa noſtra die, qua me malus abſtulit error,
Parua quidem periit, ſed ſine labe, domus.
Sic quoque parua tamen, patrio dicatur vt æuo
Clara, nec vllius nobilitate minor.
Et neque diuitijs, nec paupertate notanda eſt,
Vnde ſit in neutrum conſpiciendus eques.
Sic quoque noſtra domus vel ſenſu parua, vel ortu,
Ingenio certè non latet illa meo.
Quo videar quamuis nimium iuueniliter vſus,
Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaq; doctorum Naſonem nouit, & audet
Non faſtiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Muſis accepta ſub vno,
Sed non exiguo crimine lapſa domus.
Atque ea ſic lapſa eſt, vt ſurgere (ſi modò læſi
Ematuruerit Cæſaris ira) queat.
Cuius in euentu pœnæ clementia tanta eſt,
Vt fuerit noſtro lenior ira metu.
Vita data eſt, citraq; necem tua conſtitit ira,
O Princeps parce viribus vſe tuis.
Inſuper accedunt te non adimente, paternæ,
(Tanquam vita parum muneris eſſet) opes.
Nec mea decreto damnaſti facta Senatus,
*Nec mea *ſecreto iudice iuſſa fuga eſt.*

Ouidij domus nobilitata ingenio.

Exul Naſo nullo S.cō ſulto.

* ſelecto

Triſtibus inuectus verbis (ita Principe dignũ eſt,
Vltus es offenſas, vt decet, ipſe tuas.
Adde quod edictum quamuis immite, minaxq́
Attamen in pœnæ nomine lene fuit,
Ouid. relegatus, non exul. *Quippe relegatus, non exul dicor in illo,*
Parcaq́ fortunæ ſunt tibi verba meæ,
Nulla quidem ſanè grauior, mentiq́ potenti
Pœna eſt, quàm tanto diſplicuiſſe viro.
„ Sed ſolet interdum fieri placabile numen:
„ Nube ſolet pulſa candidus ire dies.
„ Vidi ego pampineis oneratam vitibus vlmum,
„ Quæ fuerat ſæuo fulmine tacta Iouis.
Ipſe licet ſperare vetes, ſperabimus, atque
Hoc vnum fieri, te prohibente poteſt.
Spes mihi magna ſubit, cùm te mitiſſime Princeps
Spes mihi, reſpicio cùm mea facta, cadit.
Et veluti ventis agitantibus æquora, non eſt,
Æqualis rabies, continuuſq́ furor,
Sed modò ſubſidunt intermiſſiq́ ſileſcunt
Vimq́ putes illos depoſuiſſe ſuam:
Sic abeunt, redeúntque mihi, variántque timores,
Et ſpem placandi, dántque, negántque tui.
Per ſuperos igitur, qui dant tibi longa, dabúntque
Tempora (Romanum ſi modò nomen amant)
Per patriam, quæ te tuta, & ſecura parente eſt,
Cuius & in populo pars ego nuper eram.
Sic tibi, quem ſemper factis, animóque mereris,
Reddatur gratæ debitus vrbis honor.

Liuia

Liuia ſic tecum ſociales impleat annos, Liuia Auguſti.
Quæ niſi te nullo coniuge digna fuit.
Quæ ſi non eſſet, cælebs te vita deceret,
Nullâque cui poſſes eſſe maritus, erat.
Soſpite ſic te ſit natus quoque ſoſpes, & olim
*Imperium regat * hoc cum ſeniore ſenex.* * hic
** Efficiántque tui ſidus iuuenile nepotes,* * vt faciuntq;
Per tua, pérque tui facta parentis eant.
Sic aſſueta tuis ſemper victoria caſtris,
Nunc quoque ſe præſtet, notáque ſigna petat.
Auſoniúmque ducem ſolitis circumuolet alis,
Ponat & in nitida laurea ſerta coma.
Per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas,
Auſpicium cui das grande, deóſque tuos.
Dimidióque tui præſens & reſpicis vrbem,
Dimidio procul es ſauâq; bella geris.
Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte,
Inq; coronatis fulgeat altus equis:
Parce, precor, fulmenque tuum fera tela reconde,
Heu nimium miſero cognita tela mihi,
Parce pater patriæ, nec nominis immemor huius,
*Olim placandi ſpem mihi * redde tui.* * tolle
Non precor, vt redeam, quamuis maiora petitis,
Credibile eſt magnos ſæpè dediſſe Deos.
Mitius exilium ſi das, propiúſque roganti, Mitius exiliũ rogat.
Pars erit è pœna magna leuata mea.
Vltima perpetior medios eiectus in hoctes,
Nec quiſquam patria longiùs exul abeſt.

* egressus *Solus ad* ingressus missus septemplicis Istri,*
Parrhasiæ gelido virginis axe premor.
Iazyges, & Colchi, Metereaq́ turba, Getæq́,
Danubij medijs vix prohibentur aquis.
Cumq́ alij tibi sint causa grauiore fugati,
Vlterior nulli quàm mihi terra data est.
Longius hac nihil est, nisi tantum frigus, & hostis
Et maris astricto quæ coit vnda gelu.
Hactenus Euxini pars est Romana sinistri,
Proxima Basternæ, Sauromataq́ tenent.
Hæc est Ausonio sub iure nouissima, vixq́,
Hesit in Imperij margine terra tui.
Vnde precor supplex, vt nos in tuta releges,
Ne sit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas nõ bene submouet Ister,
ciuẽ capi. *Neúe tuus possim ciuis ab hoste capi.*
Fas prohibet Latio quemquam de sanguine natum
Cæsaribus saluis barbara vincla pati.
Crimina Nasonis. *Perdiderint cũ me duo crimina, carmen, & error,*
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam non sum tanti, renouẽ vt tua vulnera Cæsar,
Quem nimio plus est indoluisse semel.
* lectus *Altera pars superest, qua turpi crimine* læsus*
Arguor obscœni doctor adulterij.
Fas ergo est aliqua cælestia pectora falli,
Et sunt notitia multa minora tua.
Vtq́ Deos, cælumq́ simul sublime tuenti,
Non vacat exiguis rebus adesse Ioui:

A te

A te pendentem ſic dum circumſpicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet Imperij Princeps, ſtatione relicta, Auguſti
Imparibus legeres carmina facta modis. carmina.
Non ea te moles Romani nominis vrget,
Inq; tuis humeris tam leue fertur onus:
Luſibus vt poſſis aduertere numen ineptis,
Excutiaſq; oculis otia noſtra tuis.
Nunc tibi Pannonia eſt, nunc Illyris ora domanda,
Rhetica nunc præbent, Thraciaq; arma metum
Nunc petit Armenius pacem, nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaq; ſigna manu.
Nunc te prole tua iuuenem Germania ſentit, Germania
Belláque pro magno Cæſar Cæſar habet.
Denicq; vt in tanto, quantum non extitit vnquam,
Corpore pars nulla eſt, quæ labet Imperij.
Vrbs quoque te, & legum laſſat tutela tuarum,
Et morum, ſimiles quos cupis eſſe tuis.
Non tibi contingunt quæ gentibus otia præſtas,
Bellaq; cum multis irrequieta geris.
Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum
Vnquam te noſtros euoluiſſe iocos.* * euoluiſſe pentaſylla bum.
At ſi (quod mallem) vacuus fortaſſe fuiſſes,
Nullum legiſſes crimen in Arte mea.
Illa quidem fateor frontis non eſſe ſeueræ Amatorij libri.
Scripta, nec à tanto Principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria iuſſis
Sunt ea Romanas eruditq; nurus:

Neúe quibus ſcripſi, poſſis dubitare, libellus
Quattuor hos verſus è tribus vnus habet.
Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris,
Quæq; tegis medios inſtita longa pedes.
Nil, niſi legitimum, conceſſaque furta canemus,
Inq; meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigidas ſubmouimus arte,
Quas ſtola contingi, vittaq; ſumpta vetat?
At matrona poteſt alienis artibus vti,
Quodq; trahat, quamuis non doceatur, habet,
Nil igitur matrona legat, quæ carmine ab omni
Ad delinquendum doctior eſſe poteſt.
Quodcunque attigerit (ſi qua eſt ſtudioſa ſiniſtri)
At vitium mores inſtruet inde ſuos.
Sumpſerit annales (nihil eſt hirſutius illis)
Facta ſit vnde parens Ilia, nempe leget.
Sumpſerit Æneidē, genitrix vbi prima requiret,
Æneadūm genitrix vnde ſit alma Venus.
Perſequar inferius (modò ſi licet ordine ferri)
Poſſe nocere animis carminis vnde genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit,
Nil prodeſt, quod non lædere poſſit idem.
Igne quid vtilius? ſi quis tamen vrere tecta
** Comparat, audaces inſtruit igne manus.*
Eripit interdum, modò dat medicina ſalutem,
Quæq; iuuet, monſtrat, quæq; ſit herba nocens:
Et latro, & cautus præcingitur enſe viator,
Ille, ſed inſidias, hic ſibi portat opem.

Ex 1. libro de arte.

Mores cuiuſque pro præceptore ſunt.

* Cœperit.

Diſcitur

Diſcitur, innocuas vt agat facundia cauſas,
Protegit hæc ſontes, immeritóſque premit.
Sic igitur carmen, recta ſi mente legatur,
Conſtabit nulli poſſe nocere meum.
Et tandem vitium quicunque hinc concipit, errat,
Et nimium ſcriptis abrogat ille meis.
Vt tamen hoc fatear, ludi quoq; ſemina præbent
Nequitiæ, tolli tota theatra iube. Theatra.
Peccandi cauſam, quàm multis ſæpe dederunt,
Martia cùm durum ſternit arena ſolum. Campus Mar.
Tollatur Circus, non tuta licentia Circi eſt, Circus.
Hic ſedet ignoto iuncta puella viro.
Cùm quædam ſpatientur in hac, vt amator eodem
Conueniat, quare porticus vlla patet? Porticus.
Quis locus eſt templis auguſtior? hæc quoque vitet
In culpam ſi qua eſt ingenioſa ſuam.
Cùm ſteterit Iouis æde, Iouis ſuccurret in æde Iupiter capitolinus.
Quàm multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Iunona templa, ſubibit
Pellicibus multis indoluiſſe Deam.
Pallade conſpecta natum de crimine virgo
Suſtulerit quare, quærit Erychthonium.
Venerit in magni templum tua numina Martis,
Stat Venus vltori iuncta viro ante fores.
Iſidis æde ſedens, cur hanc Saturnia quæret
Egerit Ionio, Boſphoriog; mari.
In Venerem Anchiſes, in Lunam Latmius heros, Endymion
In Cererem Iaſius, qui referatur, erit.

Omnia peruersas possunt corrumpere mentes,
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
Sed procul à scripta solis meretricibus arte,
Submouet ingenuas pagina prima manus.
Quæcunque erumpit, quæ non sinit ire sacerdos,
Protinus hæc vetiti criminis acta rea est.
Versus molliores legere. *Non tamen est facinus versus euoluere molles,*
Multa licet casta non facienda legant.
Sæpè supercilij nudas matrona seueri,
Et Veneris stantes ad genus omne videt.
Corpora Vestales oculis meretricia cernunt,
Nec domino pœnæ res ea causa fuit.
At quare in nostra nimia est lasciuia Musa?
Cúrue meus neq; am suadet amare liber?
Nil nisi peccatum, manifestaq; culpa fatenda est:
Pœnitet ingenij, iudiciiq; mei.
Cur non Argolicis potiùs quæ concidit armis,
Vexatu est iterum carmine Troia meo?
Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?
Et septem portas, sub duce quámque suo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat,
Et pius est patriæ facta referre labor.
Denique cùm meritis impleueris omnia Cæsar,
Pars mihi de multis vna canenda fuit.
Vtq; trahunt oculos radiantia lumina solis,
Traxissent animum sic tua facta meum.
Arguor immeritò, tenuis mihi campus aratur,
Illud erat magnæ fertilitatis opus.

Non

Non ideò debet pelago ſe credere, ſi qua
**Audet in exiguo ludere cymba lacu.*
Forſan in hoc dubitem, numeris leuioribus aptus,
Sim ſatis, in paruos ſufficiámque modos.
At ſi me iubeas domitos Iouis igne Gigantes
Dicere, conantem debilitabit onus.
Diuitis ingenij eſt, immania Cæſaris acta
Condere, materia ne ſuperetur opus.
Et tamen auſus eram, ſed detractare videbar,
Quòdque nefas, damno viribus eſſe tuis.
Ad leue rurſus opus, iuuenilia carmina, veni,
Et falſo moui pectus amore meum.
Non equidem vellem, ſed me mea fata trahebant,
Inq; meas pœnas ingenioſus eram.
Hei mihi, cur didici? cur me docuêre parentes?
Litteráque eſt oculos vlla morata meos?
Hac tibi me inuiſum laſciuia fecit, ob artes,
Quas ratus es vetitos ſollicitaſſe thoros.
Sed neque me nuptæ didicêrunt furta magiſtro,
Quódque parùm nouit, nemo docere poteſt.
Sic ego delicias, & mollia carmina feci,
Strinxerit vt nomen fabula nulla meum.
Nec quiſquam eſt adeò media de plebe maritus,
Vt dubius vitio ſit pater ille meo.
Credere mihi, diſtant mores à carmine noſtro,
Vita verecunda eſt, Muſa iocoſa mea eſt.
Magnáq; pars mendax operũ eſt, & ficta meorũ,
Plus ſibi permiſit compoſitore ſuo.

* Audeat exiguo. Nõ omnibus omnia cõueniunt

Sic & Catullus.

Libri non sũt animorũ indicia.

Nec liber indicium est animi, sed honesta voluntas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius esset atrox, comica Terentius esset,
Essent pugnaces, qui fera bella canunt.
Denique composui teneros non solus amores,
Composito pœnas solus amore dedi.

Exemplis refellit crimen.

Quid nisi cum multo Venerem confundere vino,
Præcepit Lyrici Theia Musa senis?

Sappho.

Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit.
Nec tibi Battiade nocuit, quod sæpe legenti
Delicias versu fassus es ipse tuas.

Menandri comœdię.

Fabula iucundi nulla est sine amore Menandri,
Et solet hic pueris, virginibúsque legi.

Ilias. * aliud nisi adult.

*Ilias ipsa quid est, * nisi turpis adultera, de qua*
Inter amatorem pugna, virúmque fuit?
Quid prius est illic flamma Chryseidos? aut qua
Fecerit iratos rapta puella duces?

Odyssea. * viris.

Aut quid Odyssea est, nisi fœmina propter amorem
*Dum vir abest, multis vna petita * procis?*
Quid nisi Mæonides Venerem, Martemq; ligatos,
Narrat in obscœno corpora prensa thoro?

Homerus.

Vnde nisi indicio magni sciremus Homeri,
Hospitis igne duas incaluisse deas?

Tragœdia

Omne genus scripti grauitate tragœdia vincit:
Hæc quoque materiam semper amoris habet.
Nã quid in Hyppolyto est, nisi seuæ flãma nouercæ?
Nobilis est Canace fratris amore sui.

Quid

Quid? num Tantalides agitante Cupidine currus
Piſæam Phrygijs vexit eburnus equis?
Tingeret vt ferrum natorum ſanguine mater,
Concitus à læſo fecit amore dolor.
Fecit amor ſubitas volucres cum pellice regem,
Quæq; ſuum luget nunc quoque mater Itym. Itys.
Sinon Europen frater ſceleratus amaſſet,
Auerſos ſolis non legeremus equos.
Impia nec Tragicos tetigiſſet Scylla cothurnos, Scylla.
Ni patrium crinem deſecuiſſet amor.
Qui legis Electran, & egentem mentis Oreſtem, Electra.
Ægyſthi crimen, Tyndaridóſque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ,
Quem leto fallax hoſpita penè dedit?
Quid loquar Hermionem? quid te Scœnèia virgo?
Téque Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaen, Danaesq; nurum? matremq; Lyæi?
Hæmonáque? & noctes, quæ coîere, duas?
Quid generũ Peliæ? quid Theſea? quídue Pelaſgi?
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhiq; parens, huc Herculis vxor,
Huc accedat Hylas, Iliacúſque puer.
Tempore deficiar, Tragicos ſi perſequar ignes,
Vixque meus capiet nomina nuda liber.
Eſt & in obſcœnos deflexa tragœdia riſus,
Multáque præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
Infregiſſe ſuis fortia facta modis.

Milesia crimina Aristidis.

Iunxit Aristides Milesia crimina secum,
Pulsus Aristides nec tamen vrbe sua est.

Nec qui descripsit corrumpi semina matrum,
Eubius impuræ conditor historiæ.

Nec qui composuit nuper Sybaritida, fugit,
Nec qui concubitus non tacuêre suos.

Sunt ea doctorum monumentis mista virorum,
Muneribúsque ducum publica facta patent.

Néve peregrinis tantùm defendar ab armis,
Et Romanus habet multa iocosa liber.

Ennius arte rudis.

Vtq; suo Martem cecinit grauis Ennius ore,
Ennius ingenio maximus, arte rudis.

Lucretius.

Explicat vt causas rapidi Lucretius ignis,
Causarúmque triplex vaticinatur opus.

Catullus.

Sic sua lasciuo cantata est sæpè Catullo
Fœmina, cui falsum Lesbia nomen erat.

Nec contentus ea, multos vulgauit amores,
In quibus ipse suum fassus adulterium est.

Caluus.

Par fuit exigui, similisque licentia Calui,
Detexit variis qui sua facta modis.

Mémius. * Tricidæ Cinna.

Quid referã Tindæ: quid Mémi carmẽ? apud quos*
Nomen adest rebus, nominibúsque pudor?

Anser. Cornificiº Cato.

Cinna quoq; his comes est, Cinnaq; pcacior Anser
Et leue Cornifici, párque Catonis opus.

Et quorum libris modò dissimulata per illos
Nomine nunc legitur dicta Metelle tuo.

Is quoque Phasiacas Argon qui duxit in vndas,
Non potuit Veneris furta tacere suæ.

Nec

Nec minus Hortẽſi, nec ſunt minus improba Serui Hortẽſius
Carmina, quis dubitet nomina tanta ſequi? Seruius.
Vertit Ariſtidem Siſenna, nec obfuit illi* * Giſena.
Hiſtoriæ turpes inſeruiſſe iocos.
Nec fuit opprobrio celebraſſe Lycorida Gallo, Gallus.
Sed linguam nimio non tenuiſſe mero.
Credere iuranti durum putat eſſe Tibullus, Tibullus.
Hoc etiam de ſe quod neget illa viro.
Fallere cuſtodem demùm docuiſſe fatetur,
Séque ſua miſerum nunc, ait, arte premi.
Sæpè velut geminam dominæ, ſignúmque probaret,
Per cauſam meminit ſe tetigiſſe manum.
Vtq́ refert, digitis ſæpè eſt, nutúque locutus,
Et tacitam menſæ duxit in orbe notam.
Et quibus è ſuccis abeat de corpore liuor,
Impreſſo fieri qui ſolet ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit illa mærito,* * ille.
Se quoque vti ſeruet, peccet vt illa minus.
Scit cui latretur, cùm ſolus obambulat ipſe,
Cui toties clauſas excreet ante fores. Excreare.
Multáque dat furtim talis præcepta, docétque* * furti.
Qua nuptæ poſſent fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi, legitúrque Tibullus,
Et placet, & iam te Principe notus erat.
Inuenies eadem blandi præcepta Properti, Propertius
Diſtrictus minima nec tamen ille nota eſt.
His ego ſucceſſi, quoniam præſtantia candor
Nomina uiuorum diſſimulare iubet.

Non timui (fateor) ne, quà tot iêre carinæ,
Naufraga ſeruatis omnibus vna foret.

Artes aleæ

Sunt aliis ſcriptæ, quibus alea luditur, artes,
Hoc eſt ad veſtros non leue crimen auos.
Quid valeant tali, quo poſſis plurima iactu
Figere, damnoſos effugiáſque canes.
Teſſera quos habeat numeros diſtante vocato,
Muttere quo peccat, quo dare miſſa modo.*

* dicere.

Diſcolor vt recto graſſetur limite miles,
Cùm medius gemino calculus hoſte perit.
Vt mage velle ſequi ſciat & reuocare priorem,
Nec tuto fugiens incomitatus eat.

Tabella aleatoria.

Parua ſedet ternis inſtructa tabella lapillis,
In qua viciſſe eſt, continuaſſe ſuos.
Quiq; alij luſus (neq; enim nunc perſequar omneis)
Perdere rem charam tempora noſtra ſolent.
Ecce canit formas alius, iactúſque pilarum:
Hic artem nandi præcipit, ille troci.

Variæ deſcriptiones

Compoſita eſt aliis fuſcandi cura coloris,
Hic epulis leges, hoſpitióque dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, mõſtrat,
Quæq; docet liquido teſta ſit apta mero.
Talia luduntur fumoſo menſe Decembri,
Quæ iam non vlli compoſuiſſe nocet.
His ego deceptus, non triſtia carmina feci,
Sed triſtis noſtros pœna ſecuta iocos.

Vnum Ouidium ingeniũ perdidit.

Denique non video tot deſcribentibus vnum,
Quem ſua perdiderit Muſa, repertus ego.

Quid

Quid? ſi ſcripſiſſem mimos obſcœna iocantes,
Qui ſemper ficti crimen amoris habent?
In quibus aſſidue cultus procedit adulter,
Verbáque dat ſtulto callida nupta viro.
Nubilis hic virgo, matronáque, vírque, puérque
Spectat, & ex magna parte Senatus adeſt.
Non ſatis inceſtis temerari vocibus aures,
Aſſueſcunt oculi multa pudenda pati.
Cúmque ſefellit amans aliqua nouitate maritum,
Plauditur, & magno palma fauore datur.
**Quódque minus prodeſt pœna eſt lucroſa poëta,* Quodque.
Tantáque non paruo crimina Prætor emit.
Inſpice ludorum ſumtus Auguſte tuorum, Ludi Auguſtales.
Emta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu ſpectaſti, ſpectandáque ſæpe dediſti.
Maieſtas adeò comis vbique tua eſt.
Luminibúſque tuis, totus quibus vtitur orbis,
Scenica vidiſti lætus adulteria.
Scribere ſi fas eſt imitantes turpia mimos, Mimi.
Materiæ minor eſt debita pœna meæ.
An genus hoc ſcripti faciunt ſua pulpita tutum,
Quódque licet mimis ſcena licere dedit?* * liber.
Et mea ſunt populo ſaltata poemata ſæpè,
Sæpè oculos etiam detinuêre tuos.
Scilicet in domibus veſtris vt priſca virorum
Artificis fulgent corpora picta manu.
*Sic quæ concubitus varios *variáſque figuras* Veneris.
Exprimit, eſt aliqua parua tabella loco.

Vtq; ſedet vultu faſſus Telamonius iram,
Inq; oculis facinus barbara mater habet.
Sic madidos ſiccat digitis Venus vda capillos,
Et modò maternis tecta videtur aquis.
Bella ſonant alijs telis inſtructa cruentis:
Parſque tui generis, pars tua facta canit.
Inuida me ſpatio natura coercuit arcto,
Ingenio vires, exiguáſque dedit.
Virgilius. *Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor*
Contulit in Tyrios arma, virúmque thoros.
Nec legitur pars vlla magis de corpore toto,
Quàm non legitimo fœdere iunctus amor.
Phyllidis hic idem, teneræq; Amaryllidis ignes
Bucolica. *Bucolicis iuuenis luſerat ante modis.*
Nos quoque iampridem ſcripto peccauimus iſto,
Supplicium patitur non noua culpa nouum.
Carminaque ædideram, cùm te delicta notantem
Praterij toties irrequietus eques.
Ergo quæ iuueni mihi non nocitura putaui
Scripta parùm prudens, nunc nocuêre ſeni.
Sera redundauit veteris vindicta libelli,
Diſtat & à meriti tempore pœna ſui.
Ne tamen omne meum credas onus eſſe remiſſum,
Sæpè dedi noſtræ grandia vela rati.
Faſtorum lib. xij. *Sex ego faſtorum ſcripſi, totidémque libellos,*
Cúmque ſuo finem menſe volumen habet.
Idq; tuo nuper ſcriptum ſub nomine, Cæſar,
Et tibi ſacratum ſors mea rupit opus.

Et

Et dedimus Tragicis ſcriptum regale cothurnis,
Quæq; grauis debet verba cothurnus habet.
Dictáque ſunt nobis, quãuis manus vltima cœpto
Deſuit, in facies corpora verſa nouas.
Atque vtinam reuocare animum paulliſper ab ira,
Et vacuo iubeas hinc tibi pauca legi.
Pauca quibus prima ſurgens ab origine mundi
In tua deduxi tempora, Cæſar, opus.
Aſpicies quantum dederis mihi pectoris ipſe,
Quóque fauore animi téque, tuóſque canam.
Non ego mordaci diſtrinxi carmine quemquam,
Nec meus vllius crimina verſus habet.
Candidus à ſalibus ſuffuſis felle refugi:
Nulla venenato littera miſta ioco eſt.
Inter tot populi, tot ſcripti millia noſtri,
Quem mea Calliope læſerit, vnus ero.
Non igitur noſtris vllum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluiſſe malis.
Nec mihi credibile eſt quemquã inſultare iacenti,
Gratia candori ſiqua relata mea eſt.
His precor, atque aliis poſſint tua numina flecti
O pater, ô patriæ cura, ſalúſq; tuæ.
Non vt in Auſoniam redeam, niſi forſitan olim,
Cum longo pœnæ tempore victus eris.
Tutius exilium, paulóque quietius oro,
Vt par, delicto ſit mea pœna ſuo.

Medea Ouidij.

Metamorphoſes.

Libri ſecundi finis.

P. OVIDII NASONIS DE TRISTIBVS, LIB. III.

ELEGIA I.

Liber lectorem alloquitur.

MIssus in hanc venio timidè liber exulis vrbem.
Da placidam fesso, lector amice, manum.
Néue reformida, ne sim tibi fortè pudori.
Nullus in hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, vt debeat illam
Infelix vllis dissimulare iocis.
Id quoque quod viridi quondam malè lusit in æuo,
Heu nimium serò damnat, & odit opus.
Aspice quid portem, nihil hîc nisi triste videbis,
Carmine temporibus conueniente suis.
Clauda quod alterna subsidant carmina versu,
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Pumex. *Quòd neque sum credo flauus, nec pumice leuis,*
Erubui domino cultior esse meo.
Littera suffusas quod habet maculosa lituras,
Læsit opus lacrymis ipse Poëta suum.
Excusat libros. *Si qua videbuntur casu non dicta Latinè,*
In qua scribebat, barbara terra fuit.
Dicite lectores, si non graue, qua sit eundum,

Quáque

Quáſque petam ſedes hoſpes in vrbe liber.
Hæc vbi ſum furtim lingua titubante locutus,
Qui mihi monſtraret, vix fuit vnus, iter.
Dij tibi dent, noſtro quod non tribuere Poetæ,
Molliter in patria viuere poſſe tua.
Duc age, namq; ſequar, quamuis terraq; mariq;,
Longinquo referam laſſus ab orbe pedem.
Paruit, & ducens hæc ſunt fora Cæſaris, inquit,
Hæc eſt à ſacris quæ via nomen habet. Via ſacra.
Hic locus eſt Veſtæ, qui Pallada ſeruat, & ignem,
**Hæc fuit antiqui regia parua Numæ.* *Hic. Porta Palatina.
Inde petens dextram, porta eſt, ait, iſta Palati,
Hic ſator, hoc primum condita Roma loco eſt.
Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conſpicuos poſtes, tectáque digna Deo.
En domus hæc dixi Iouis eſt, quod vt eſſe putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cuius vt accepi dominum: non fallimur, inquam, Ioui quercus ſacra.
Et magni verum eſt hanc Iouis eſſe domum.
Cur tamen appoſita velatur ianua lauro? Laurus triumphalis.
Cingit & Auguſtas arbor opaca comas?
An quia perpetuos meruit domus iſta triumphos?
An quia Leucadio ſemper amata Deo eſt? Ciuica corona de qua Gell.
Ipſáne quòd feſta eſt? an quòd facit omnia feſta?
Quam tribuit terris, pacis an iſta nota eſt?
Vtq; viret ſemper laurus, nec fronde caduca
Carpitur, æternum ſic habet illa decus.
**Cauſáque ſuppoſitæ ſcripto teſtante coronæ* * Cauſa ſuperpoſitæ ſcripto teſtata coronæ.

Seruatos ciues indicat huius ope.
Adyce ſeruatis vnum pater optime ciuem,
Qui procul extremo pulſus in orbe latet.
In quo pœnarum, quas ſe meruiſſe fatetur,
Non facinus cauſam, ſed ſuus error habet.
Me miſerum, vereorq́ locum, vereorq́ potentem,
Et quatitur trepido littora noſtra metu,
Aſpicis exangui chartam pallere colore?
Aſpicis alternos intremuiſſe pedes?
Quandocunq́ precor noſtro placâre parenti,
Iiſdem ſub dominis aſpiciâre domus.
Inde tenore pari gradibus ſublimia celſis,
Ducor ad intonſi candida templa Dei.
Signa peregrinis vbi ſunt alterna columnis,
Belides, & ſtricto ſtat ferus enſe pater.
Quæq́ viri docto veteres fecêre, nouique
Pectore, lecturis inſpicienda patent.
Quærebam fratres, exceptis ſcilicet illis,
Quos ſuus optaret non genuiſſe parens.
Quærentem fruſtrà, cuſtos è ſedibus illos
Præpoſitus ſancto iuſſit abire loco.
Altera templa peto vicino iuncto theatro:
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis,
Nec me, quæ doctis patuêrunt prima libellis
Atria, libertas tangere paſſa ſua eſt.
In genius auctoris miſeri fortuna redundat,
Et patimur nati quàm tulit ipſe fugam.
Forſitan & nobis olim minus aſper, & illi

Euictus

Eiectus longo tempore Cæſar erit.
Dij precor, at q; adeo (neq; enī mihi turba roganda
Cæſar ades voto maxime diue meo. (eſt
Interea, quoniam ſtatio mihi publica cauſa eſt,
Priuato liceat delituiſſe loco.
Vos quoque, ſi fas eſt, confuſa pudore repulſæ,
Sumite plebeia carmina noſtra manus.

ELEGIA II.

Queritur ſe in exilium miſſum.

ERgo erat in fatis Scythiā quoque viſere noſtris,
Quæq; Lycaonio terra ſub axe iacet?
Nec vos Pierides, nec ſtirps Latonia veſtro
Docta ſacerdoti turba tuliſtis opem.
Nec mihi quod luſi vero ſine crimine prodeſt,
Quódque magis Muſa eſt viſa iocoſa mea.*
Plurima ſed pelago, terráque pericula paſſum,
Vſtus ab aſſiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum, ſecuráque in otia natus
Mollis, & impatiens antè laboris eram.
Vltima nunc patior, nec me mare portubus orbum
Perdere, diuerſæ nec potuêre viæ.
Sufficit q; malis animus, nam corpus ab illo
Accepit vires, vixque ferenda tulit.
Dum tamen, & ventis dubius iactabar & vndis*
Fallebat curas, ægráque corda labor.
Et via finita eſt, & opus requieuit eundi,
Et pœnæ tellus eſt mihi tacta meæ.

Iocoſa Muſa Naſoni exiliū peperit.

* Vita Muſa iocoſa mea eſt.

* in.

Nil niſi flere libet, nec noſtro parcior imber
Lumine, quàm verna de niue manat aqua.
Roma, domúſque ſubit, deſideriúmque locorum,
Quidquid & amiſſa reſtat in vrbe mei.
Hei mihi, quòd toties noſtri pulſata ſepulchri.
Ianua, ſed nullo tempore aperta fuit.
Cur ego tot gladios fugi? totiéſque minata,
Obruit infelix nulla procella caput?
Dij, quos experior nimium conſtanter iniquos,
Participes iræ, quam Deus vnus habet.
Exſtimulate precor ceſſantia fata, meiq́,
Interitus clauſas eſſe vetate fores.

ELEGIA III.

Ad vxorem, quòd æger eſſet.

*HÆc, mea ſi * coniux miraris, epiſtola quare*
Alterius digitis ſcripta ſit, æger eram.
Æger in extremis ignoti partibus orbis,
Incertuſq́, meæ penè ſalutis eram.
Quem mihi tunc animum dura in regione iacenti
Inter Sauromatas eſſe, Getasq́, putas?
Nec cœlum patior, nec aquis aſſueuimus iſtis,
Terráque neſcio quo non placet iſta modo.
Non domus apta ſatis, non hic cibus vtilis ægro,
Nullus Apollinea, qui leuet arte malum eſt,
Non qui ſoletur, non qui labentia tardè,
Tempora narrando fallat, amicus adeſt.
Laſſus in extremis iaceo populiſq́, locisq́,

* caſu. Aeger Ouidius.

Talia Scythas decẽt.

Et

Et ſubit affectu nunc mihi quidquid adeſt.
Omnia cùm ſubeant, vincis tamen omnia coniux,
Et plus in noſtro pectore parte tenes.
Te loquor abſentem, te vox mea nominat vnam,
Nulla venit ſine te dox mihi, nulla dies.
Quinetiam ſic me dicunt aliena locutum,
Vt foret amentis nomen in ore tuum.
Si iam deficiam, ſuppreſſáque lingua palato
Vix inſtillato reſtituenda mero.
Nontiet huc aliquis dominam veniſſe, reſurgam,
Speſq; tui nobis cauſa vigoris erit.
Dumq; ego ſum vitæ dubius, tu forſitan iſtic
Iucundum noſtri neſcia tempus agis.
Non agis affirmo, liquet hoc chariſſima nobis,
Tempus agi ſine me non niſi triſte tibi.
Si tamen impleuit mea ſors, quos debuit, annos,
Et mihi viuendi tam citò finis adeſt.
Quantum erat, ô magni perituro parcere diui, In patria ſepeliri.
Vt ſaltem patria contumularer humo.
Vel pœna in mortis tempus dilata fuiſſet,
Vel præceſſiſſet mors properata fugam.* * præceperat.
Integer hanc potui nuper bene reddere vitam,
Exul vt occiderem, nunc mihi vita data eſt.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris?
Et fient ipſo triſtia fata loco?
Nec mea conſueto langueſcent corpora lecto?
Depoſitum nec me qui fleat, vllus erit?
Nec domina lacrymis in noſtra cadentibus ora,

Accedunt animæ tempora parua meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore ſupremo
Claudere oculos mortuo. *Labentes oculos* condet amica manus?*
Sed ſine funeribus caput hoc, ſine honore ſepulcri
* claudet *Indeploratum barbara terra teget?*
Ecquid vbi audieris, tota turbabere mente?
Et feries pauida pectora fida manu?
Ecquid in has fruſtra tendens tua brachia parteis,
Clamabis miſeri nomen inane viri?
Parce tamen lacerare genas, nec ſcinde capillos,
Non tibi nunc primum lux mea raptus ero.
Cùm patriam amiſi, tunc me periſſe putato,
Et prior, & grauior pars fuit illa mihi.
exiliũ vera mors eſt. *Nunc ſi forte potes, ſed non potes, optima coniux,*
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quod potes, extenua forti mala corde ferendo,
Ad mala iampridem non rude pectus habens.
Atque vtinam pereant animæ cum corpore noſtro,
Effugiatq́ auidos pars mea nulla rogos.
Pythagoras animã immortalẽ affirmat. *Nam ſi morte carens vacuas volat altus in auras*
Spiritus & Samij ſunt rata dicta ſenis,
Inter Sarmaticas Romana vagabitur vmbras,
Perq́ feros maneis hoſpita ſemper erit.
Oſſa tamen facito parua referantur in vrna,
Sic ego non etiam mortuus exul ero.
Nõ vetat hoc quiſquam: fratrẽ Thebana peremtũ
Suppoſuit tumulo rege vetante ſoror.
Atque ea cum foliis, & amomi puluere miſce,

Atque

Atque ſuburbano condita crede ſolo.
Quoſq; legas verſus oculo properante viator Epitaphiũ Ouidij.
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego qui iaceo tenerorum luſor Amorum,
Ingenio perij Naſo Poeta meo.
At tibi, qui tranſis, ne ſit graue (quiſquis amâſti)
Dicere: Naſonis molliter oſſa cubent.
Hoc ſatis in tumulo eſt: etenim maiora libelli,
Et diuturna magis ſunt monumenta mei.
Quos ego confido, quæmuis nocuêre, daturos
Nomen, & auctori tempora longa ſuo.
Tu tamen extincto ferialia munera ſemper,
Deq; tuis lacrymis humida ſerta dato.
Quamuis in cinerem corpus mutauerit ignis, Serta ſepulcris apponere.
Sentiet officium mœſta fauilla pium.
Scribere plura libet, ſed vox mihi feſſa loquendo
Dictandi vires, ſiccaq; lingua negat.
Accipe ſupremo dictum mihi forſitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ille, vale.

ELEGIA IIII.

Ad amicum, vt magnorũ virorum conſuetudinẽ fugiat.

O Mihi chare quidem ſemper, ſed tempore duro
Cognite, res poſtquam procubuêre meæ.
(Vſibus edocto ſi quidquam credis amico)
Viue tibi, & longè nomina magna fuge. ſibi viuere.
Viue tibi, quantumq; potes prælustria vita, Prælustris pro illustris.
Sauum prælustri ſtelmen ab arce venit,

Nam quanquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes,
** Non proſunt, potius plurimum obeſſe ſolent.*
Effugit hibernas demiſſa antenna procellas.
Latáq; plus paruis vela timoris habent.
Aſpicis, vt ſumma cortex leuis innatat vnda,
Cùm graue nexa ſimul retia mergat onus?
His ego ſi monitis monitus prius ipſe fuiſſem,
In qua debebam, forſitan vrbe forem,
Dum tecum vixi, dum me leuis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui canit in plano, vix hoc tamen euenit ipſum,
Sic cadit, vt tacta ſurgere poſſit humo,
At miſer Elpenor tecto delapſus ab alto
Occurrit Regi flebilis vmbra ſuo.
Quid fuit, vt tutas agitaret Dædalus alas?
Icarus immenſas nomine ſignet aquas?
Nempe quòd hic altè, demiſſius ille volebat,
Nam pennas ambo non habuêre ſuas.
» Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
» Fortunam debet quiſque manere ſuam.
Non foret Eumenides orbus, ſi filius eius
Stultus Achilleos non adamâſſet equos.
Nec natum in flamma vidiſſet, in arbore natas,
Cepiſſet genitor ſi Phaëtonta Merops.
» Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper,
» Propoſitiq; precor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenſo ſpatium præcurrere vitæ
Dignus es, & fato candidiore frui.

Quid

*Nõ deſit potius ſi quis obeſſe poteſt Summa omnia fugienda.

Elpenæ.

Dædalus.

Bene latere bene eſt viuere.

Quid pro te voueam miti pietate mereris:
Hæsuraq; mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes,
Tempore quas vno fidaq; verba dabas.* * sibi
Nunc quoque submotum studio defendis amicum
Et mala vix vlla parte leuanda leuas.
» Viue sine inuidia, molleisq; inglorius annos Amicitiæ
» Exige, amicitias & tibi iunge pares. pares affectandæ.
Nasoniſq; tui, quod adhuc non exulat, vnum
Nomen ama, Scythicus cetera ponthus habet.
Proxima sideribus tellus Erymanthidos vrsæ
Me tenet astricto terra perusta gelu.
Bosphorus & Tanais superant, Scythiaq; paludes
Vixq; satis noti nomina pauca loci.
Vlterius nil est, nisi non habitabile frigus,
Heu quàm vicina est vltima terra mihi?
At longè patria est, longè est chariſſima coniux,
Quidquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt, vt, quæ contingere non est
Corpore, sunt animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errat domus, vrbs & forma locorum,
Accedunt q; suis singula facta locis.
Coniugis ante oculos, sicut præsentis, imago est:
Illa meos casus aggrauat, illa leuat.
Aggrauat hæc, quod abest, leuat hæc, quod præstat
Impositumq; sibi firma tuetur onus. (amorē,

Vos quoque pectoribus nostris hæretis amici,
Dicere quos cupio nomine quemque suo.
Sed timor officium cautus compescit, & ipsos.
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis, gratiq; erat instar amoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniã est anceps, intra mea pectora quẽq;
Alloquar, & nulli causa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet, occultè si quis amauit: amet.
Scite tamen, quamuis longa regione remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.
Et qua quisq; potest oro, mala nostra leuate:
Fidam proiecto neúe negate manum.
Prospera sic maneat vobis fortuna, nec vnquam
Contacti simili sorte rogetis idem.

Amicorũ nomina cur nõ inferat.

Quemq; pro vnum quemq;.

ELEGIA V.

Ad Carum.

VSus amicitiæ tecum mihi paruus, vt illam
Non ægrè possis dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses,
Naue mea vento forsan eunte suo.
*Vt cecidi, cunctiq; * metu fugere ruinam.*
Versaq; amicitiæ terga dedêre meæ,
Ausus es igne Iouis percussum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus.
Idq; recens præstas, nec longo cognitus vsu,

* meam

Quod

Quod veterum misero vix duo tresue mihi.
Vidi ego confusos vultus, visosq; notaui.
Osq; madens fletu, pallidiusq; meo,
Et lacrymas cernens in singula verba cadentes,
Ore meo lacrymas, auribus illa bibi.
Brachiaq; excepi presso pendentia collo,* mœsto
Et singultatis oscula mista sonis.
Sum quoque Care tuis defensus viribus absens,
Scis carum veri nominis esse loco.
Multaq; præterea manifesti signa fauoris,
Pectoribus teneo non abitura meis.
Dij tibi posse tuos tribuant defendere semper,
Quos in materia prosperiore iuues.
Si tamen interea quid in his ego perditus oris,
(Quod te credibile est quærere, quæris, agam.)
Spe trahor exigua, q̃ tu mihi demere noli, Spes
Tristia leniri numina posse Dei.
Seu temere expecto, siue hoc contingere fas est,
Tu mihi quod cupio fas precor esse proba.
Quæq; tibi est linguæ facundia, confer in illud,
Vt doceas notum posse valere meum.
» Quo quisque est maior, magis est placabilis iræ, Generosissimus quisque ad iracundiá est propésior
» Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrâsse Leoni,
Pugna suum finem, cùm iacet hostis, habet.
At lupus, & turpes instant morientibus vrsi,
Et quæcunque minor nobilitate fera est.
Maius apud Troiam forti quid habemus Achille?

Dardanij lacrymas non tulit ille ſenis.
Quæ ducis Æmathij fuerit clementia, *Pharos*
Præclariq́ docent funeris exequiæ.
Neúe hominum referam flexas ad mitius iras,
Iunonis gener eſt, qui prius hoſtis erat.
Denique non poſſum nullam ſperare ſalutem,
Cùm non ſit pœnæ cauſa cruenta meæ.
Non mihi quærenti peſſundare cuncta, petitum
Cæſareum caput eſt, quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi, violentaq́ lingua locuta eſt,
Lapſáue ſunt nimio verba profana mero.
Inſcia quod crimen viderunt lumina, plector,
Peccatumq́ oculos eſt habuiſſe meos.
Non equidem totam poſſum defendere culpam:
Sed partem noſtri criminis error habet.
Spes igitur ſuper eſt facturum vt molliat ipſe
Mutati pœnam conditione loci.
Hoc vtinam nitidi ſolis prænuntius ortus
Adferat admiſſo Luciſer albus equo.

* Porrus

Oculi Naſonis in crimine.

ELEGIA VI.

Ad Amicum, quo familiariſſimè vſus eſt.

FOEdus amicitiæ non vis, chariſſime, noſtræ,
Nec, ſi fortè velis, diſſimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi charior alter,
Nec tibi me tota iunctior vrbe fuit.
Iſq́ erat vſque adeò populo teſtatus, vt eſſet
Pœnè magis q̃ tu, quamq́ ego, notus amor.

Quiq́

Quiq̃ eſt in charis animi tibi candor amicis,
Cognitus eſt illi, quem colis ipſe, viro.
Nil ita cælabas, vt non ego conſcius eſſem,
Pectoribuſq̃ dabas multa tegenda meis.
Cuiq̃ ego narrabam, ſecreti quidquid habebam,
(Excepto, quod me perdidit) vnus eras.
Id quoque ſi ſciſſes, ſaluo fruêrere ſodali,
Conſilioq̃ forem ſoſpes amice tuo,
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant,
Omne bonæ claudunt vtilitatis iter.
Siue malum potui tamen hoc vitare cauendo,
Seu ratio fatum vincere nulla valet:
Tu tamen, ô, nobis vſu iunctiſſime longo,
Pars deſiderij maxima pœnè mei.
Sis memor, & ſi quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare, rogo.
Numinis vt læſi fiat manſuetior ira:
Mutatoq̃ minor ſit mea pœna loco.
Idq̃ ita, ſi nullum ſcelus eſt in pectore noſtro,
Principiumq̃ mei criminis error habet.
Nec breue, nec tutum eſt, quo ſint mea dicere caſu
Lumina fineſti conſcia facta mali.
Ménſque reformidat, veluti ſua vulnera tempus
Illud, & admonitu ſit nouus ipſe dolor.
Et quæcunque adeò poſſint afferre pudorem,
Illa tegi cæca condita nocte decet.
Nil igitur referam niſi me peccâſſe, ſed illo
Præmia peccato nulla petita mihi.

Conſiliorũ communicatio, ſignũ eſt veræ amicitiæ.

Lumina Naſonis.

Stultitia non crimẽ.

Stultitiamq́ meum crimen debere vocari,
Nomina si factis reddere vera velis.
Quæ si non ita sunt, alium quo longius abſim
Quære (ſuburbana hæc ſit mihi terra) locum.

ELEGIA VII.

Mandat epiſtolæ, vt Perhillam adeat.

VAde ſalutatum ſubitò perarata Perhillam,
Littera, ſermonis fida miniſtra mei.
Aut illam inuenies dulci cum matre ſedentem,
Aut inter libros, Pierideſq́ ſuas.
Quidquid aget, cùm te ſcierit veniſſe, relinquet:
Nec mora. quid venias, quidue requiret, agam.
Viuere me dices, ſed ſic, vt viuere nolim,
Nec mala tam longa noſtra leuata mora.
Et tamen ad Muſas, quamuis nocuêre, reuerti,
Aptáque in alternos cogere verba pedes.
Tu quoque dic, ſtudijs cõmunibus ecquid inheret?
Doctaq́ non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos,

Perhillæ ingenium

Et raras dotes, ingeniúmque dedit.
Hoc ego Pegaſidas deduxi primus ad vndas,
Ne male fœcundè vena periret aquæ.
Primus id aſpexi teneris in virgĩnis annis:
Vtq́ pater natæ dúxque, comésque fui.
Tunc quoque ſi forſan noſtrum deleuit amorem
Tempus, eram nimio iunctus amore tibi.
Ergo ſi remanent ignes tibi pectoris ijdem,

Sola

Sola tuum Vates Leſbia vincet opus.
Sed vereor, ne nunc mea te fortuna retardet,
Poſtq; meos caſus ſit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua ſæpè mihi, tibi noſtra legebam,
Sæpè tuis index, ſæpè magiſter eram.
Aut ego præbebam factis modò verſibus aures,
Aut, vbi ceſſaras, cauſa ruboris eram.
Forſitan exemplo, quia me leſere libelli,
Tu quoque ſis pœnæ facta ruina meæ.
Pone Perhilla metum, tantummodo femina nulla,
Neue vir à ſcriptis diſcat amare tuis.
Ergo deſidie remoue doctiſſima cauſas,
Inq; bonas arteis, & tua ſacra redi,
Iſta decens facies longis vitiabitur annis,
Rugáque in antiqua fronte ſenilis erit.
Iniciet que manus formæ damnoſa ſenectus,
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.
Cúmque aliquis dicet, fuit hæc formoſa, dolebis,
Et ſpeculum mendax eſſe querêre tuum. Speculum mendax.
Sunt & opes modicæ, cùm ſis digniſſima magnis,
Finge ſed immenſis cenſibus eſſe pares,
„Nempe DAT & quodcũque libet fortuna, rapitq;, Irus.
„Irus & eſt ſubitò, qui modò Cræſus erat. Cræſus.
Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingenijq; bonis.
En ego cum patria caream, vobiſq;, domoq;,
Raptáque ſint, adimi quæ potuêre mihi.
Ingenio tamen ipſo meo comitórque, fruórque:

Literæ nō possunt nobis adimi.

Cæſar in hoc potuit iuris habere nihil.
Quilibet hanc ſæuo vitam mihi finiat enſe,
Me tamen extincto fama ſuperſtes erit.
Dumq; ſuis victrix ſeptem de montibus orbem
Proſpiciet domitum Martia Roma, legar,
Tu quoque quam ſtudij maneat felicior vſus,
Effuge venturos quà potes vſque rogos.

ELEGIA VIII.

Patriam, & ſuos videre deſiderat.

NVnc ego Triptolemi cupere cōſcendere curruꝫ
Miſit in ignotam qui rude ſemen humū.
Nunc ego Medeæ vellem frenare dracones,
Quos habuit fugiens arce Corinthe tua.
Nunc ego iactandas optarem ſumere pennas,
Siue tuas Perſeu, Dædale ſiue tuas.
Vt tenera noſtris cedente volatibus aura
Aſpicerem patria dulce repente ſolum.
Deſertæq; domus vultus, memoreſq; ſodales,
Charaq; præcipuè coniugis ora meæ.
Stulte quid hæc fruſtra votis puerilibus optas,
Quæ non vlla tibi fert q, feret q, dies?
Si ſemel optandum eſt, Auguſti numen adora,
* læſiſti. *Et quem* ſenſiſti, rite precare Deum.*
Ille tibi pennaſque poteſt, currúſque volucres
Tradere, det reditum, protinus ales eris.
Si precer hæc (neque enī poſſum maiora precari)
Ne mea ſint timeo vota modeſta parum.

Forſitan

Forsitan hoc olim, cùm iam satiauerit iram,
Tunc quoque sollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea est (instar mihi muneris am-
Ex his me iubeat quolibet ire locis. (pli)
Nec cælum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ,
Hei mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis,
Siue mei causa est in regione mali. Macies O uidij ex alieno cælo.
Vt tetigi Pontum vexant insomnia, vixq́
Ossa tegit macies, nec iuuat ora cibus.
Quiq́ per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ noua læsit hiems.
Is mea membra tenet, nec viribus alleuor vllis,
Et nunquam queruli causa doloris abest.
Nec melius valeo q̃ corpore, mente: sed ægra est
Vtraque pars æquè, binaq́ damna fero.
Heret & antè oculos (veluti spectabile corpus)
Astans fortuna forma videnda meæ.
Cumq́ locos, moresq́ hominum, cultusq́, sonósque
Cernimus, & quid sim, quid fuerimq́ subit.
Tantus amor necis est, querar vt de Cæsaris ira,
Quod non offensas vindicet ense suas.
Aut quoniam semel est odio ciuiliter vsus,
Mutato leuior sit fuga nostra loco.

ELEGIA IX.

Vnde Tomos dictus.

HIc quoq; sunt vrbes Graiæ (quis credere pos- *igitur Graiæ (quis crederet) vrbes.
Inter inhumanæ nomina Barbariæ? (set?)

Huc quoque Mileto missi venêre coloni,
Inq; Getis Graias constituêre domos.
Sed vetus huic nomen, positaque antiquius vrbe,
Constat ab Assyrii cæde fuisse loco.
Nam rate (quæ cura pugnacis facta Minervæ
Per non tentatas prima cucurrit aquas.)
Medea. *Impia desertum fugiens Medea parentem,*
Dicitur his remos applicuisse vadis.
Quem procul vt vidit tumulo speculator ab alto,
Hospes, ait, nosco Colchide vela dari.
Dum trepidant Minyæ, dum soluitur aggere finis,
Dum sequitur celeres anchora tracta manus.
Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa atque ausura multa nefanda manu.
Et quanquam supereſt ingens audacia menti,
Pallor in attonitæ virginis ore fuit.
Ergo vbi prospexit venientia vela, tenemur,
Et pater est aliqua fraude morandus, ait,
Dum quid agat quærit, dū versat in omnia vultus,
Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
Cuius vt oblata est præsentia, vicimus, inquit,
Hic mihi morte sua causa salutis erit.
Protinus ignari nec quidquam tale timentis,
Innocuum rigido perfōrat ense latus.
Atque ita diuellit, diuulsaq; membra per agros
Dissipat, in multis inuenienda locis.
Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto,
Pallentesq; manus, sanguineumq; caput.

Vt

Vt genitor luctuq́ nouo tardetur, & artus
Dum legit extinctos, triste retardet iter.
Inde Tomos dictus, locus hic, quia fertur in illo Tomos à sectione.
Membra soror fratris consecuisse sui.

ELEGIA X.

Quibus cum gentibus viuat.

SI quis adhuc istic meminit Nasonis adempti,
Et super est sine me nomen in vrbe meum.
Suppositum stellis nunquam tangentibus æquor
Me sciat in media viuere Barbaria. Asperitas Scythiæ.
Sauromatæ cingunt fera gens, Bessiq́, Getæq́,
Quæ non ingenio nomina digna meo.
Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro,
Ille suis liquidis bella repellit aquis.
At cum tristis hiems squallentia protulit ora,
Terraq́ marmoreo est candida facta gelu.
*Dum patet & Boreas, & nix * iactata sub arcto,* * iniecta
Tum patet has gentes axe tremente premi.
Nix iacet, & iactam non sol, pluuiæq́ resoluunt, Nix in crystallum.
Indurat Boreas, perpetuamq́ facit.
Ergo vbi delicuit nondum prior, altera venit,
*Et solet in multis bima * iacere locis.* * manere
Tantaq́ commoti vis est Aquilonis, vt altas
Æquet humo turres, tectáque rapta ferat.
*Pellibus hirsutis arcent mala frigora * bracchis,* * braccis Bracchæ.
Oráque de toto corpore sola patent.
Sæpè sonant moti glacie pendente capilli,

3

Et nitet inducto candida barba gelu.
Nudáque consistunt formam seruantia testæ
Vina, nec hausta meri sed data frusta bibunt.
Quid loquar, vt cuncti concrescant frigore riui?
Déque lacu fragiles effodiantur aquæ?

Papyrifer. Nilus

Ipse papyrifero qui non angustior amne,
Miscetur vasto multa per ora freto:
Cæruleos ventis latices durantibus Ister
Congelat, & tectis in mare serpit aquis.
Quáque rates ierant, pedibus nunc itur, & vndis
Frigore concretas vngula pulsat equi,
Pérque nouos Pontes subter labentibus vndis
Ducunt Sarmatici barbara plaustra boues.

Lucrum mendaces facit.

Vix equidem credar, sed cùm sint præmia falsi
Nulla, ratam debet testis habere fidem.
Vidimus ingentem glacie consistere Pontum,
Lubricáque immotas testa premebat aquas.
Nec vidisse sat est, durum calcauimus æquor,
Vndáque non vdo sub pede summa fuit.
Si tibi tale fretum quondam Leandre fuisset,
Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque se pandi possunt Delphines in auras
Tollere, conantes dura coërcet hiems.
Et quanquam Boreas iactatis insonet alis,
Fluctus in obesso gurgite nullus erit.
Inclusæq; gelu stabunt vt marmore puppes,
findere *Nec poterit rigidas* *scindere remus aquas.*
Vidimus in glacie pisces herere ligatos,

Sed

Sed pars ex illis tum quoque viua fuit.
Siue igitur nimij Boreæ vis ſæua marinas,
Siue redundatas flumina cogit aquas.
Protinus æquato ſiccis Aquilonibus Iſtro
Inuehitur celeri barbarus hoſtis equo.
Hoſtis equo pollens, longéque volante ſagitta, Parthi.
Vicinam latè depopulatur humum.
Diffugiunt alij, nullisq; tuentibus agros,
Incuſtoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes paruæ, pecus, & ſtridentia plauſtra,
Et quas diuitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis poſt tergum capta lacertis
Reſpiciens fruſtra rura, larémque ſuum.
Pars cadit hamatis miſerè confixa ſagittis.
Nam volucri ferro tinctile virus ineſt.
Quæ nequeunt ſecum ferre, aut abducere, perdũt:
Et cremat inſontes hoſtica turba caſas.
Tum quoque cũ pax eſt, trepidant formidine belli,
Nec quiſquam preſſo vomere ſulcat humum.
Aut videt, aut metuit locus hic, quẽ nõ videt, hoſtẽ,
Ceſſat iners rigido terra relicta ſitu.
Non hic pampinea dulcis latet vua ſub vmbra, Scythia non habet vina.
Nec cumulant altos feruida muſta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius in quo
Scriberet hic dominæ verba legenda ſuæ.
Aſpiceres nudos ſine fronde, ſine arbore campos,
Heu loca felici non adeunda viro.
Ergo tam latè pateat cùm maximus orbis,

Hæc eſt in pœnas terra reperta meas.

ELEGIA XI.

Inuehitur in maledicum.

SI quis es, inſultas qui caſibus improbe noſtris,
Méque reum demto fine cruentus agas:
Natus è ſcopulis. *Natus es è ſcopulis, nutritus lacte ferino:*
Et dicam ſilices pectus habere tuum.
Quis gradus vlterior, quò ſe tua porrigat ira
Reſtat. quidue meis cernis abeſſe malis?
Barbara me tellus, & inhoſpita littora Ponti,
Cumq; truci Borea Mœnalis vrſa videt.
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ,
Omnia ſolliciti ſunt loca plena metus.
Vtq; fugax auidis ceruus deprenſus ab vrſis,
Cunctáque montanis vt pauet agna lupis.
Sic ego belligeris à gentibus vndique ſeptus,
Terreor, hoſte meum pene premente latus.
Vtq; ſit exiguum pœnæ, quòd coniuge chara,
Quòd patria careo, pignoribúſque meis.
Vt mala nulla feram, niſi nudam Cæſaris iram,
Nuda parùm nobis Cæſaris ira mali eſt?
Et tamen eſt aliquis, qui vulnera cruda retractet,
Soluat & in mores ora diſerta meos.
» In cauſa facili cuiuis licet eſſe diſerto,
» Et minimæ vires frangere quaſſa valent.
Subruere eſt arces & ſtantia mœnia virtus:
* Quam libet. ** Qui libet ignaui præcipitata premunt.*

Non

Non ſum, qui fuerã: quid inanem proteris vmbrã? Vmbra viui Naſonis.
Quid cinerem ſaxis buſtáque noſtra petis?
Hector erat, tunc cum bello certabat, & idem
Tractus ab Hæmonio non erat Hector equo.
Me quoque quem nôras olim, non eſſe memento,
Ex illo ſuperant hæc ſimulacra viro.
*Quid ſimulacra ferox dictis * incendis amaris?* * Inceſſis.
Parce precor maneis ſollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina, nil ſit in illis,
Quod magis errorem, quàm ſcelus eſſe putes.
Pendimus en profugi (ſatia tua pectora) pœnas,
Exilióque graueis, exilijq́ loco.
Carnifici fortuna poteſt mea flenda videri,
*Te tamen eſt vno iudice * merſa parum.* * dura.
Sæuior es triſti Buſiride, ſæuior illo,
Qui falſum lento torruit igne bouem.
Quíque bouem Siculo fertur donaſſe tyranno,
Et dictis arteis conciliaſſe ſuas.
Munere in hoc vſus Rex eſt, ſed imagine maior,
Nec ſola eſt operis forma probanda mei.
Aſpicis à dextra latus hoc adapertile tauri?
Hác tibi (quem perdis) conijciendus erit.
Protinus incluſum lentis carbonibus vre:
Mugit, & veri vox erit illa bouis.
Pro quibus inuentis, vt munus munere penſes,
Da precor ingenio præmia digna meo.
** Dixerat Phalaris, pœnæ mirande repertor,* * quid. leg. dixerat at Phalaris.
Ipſe tuum præſens imbue, dixit, opus.

Nec mora, monſtratis crudeliter ignibus vſtus
Exhibuit geminos ore gemente ſonos.
Scythiaſq; * redit. *Quid mihi cum Siculis, inter * Scythicosq;, Getasq;*
*Ad te (quiſquis is es) noſtra querela * venit.*
Vtq; ſitim noſtro poſſis explere cruore,
Quantaq; vis auido gaudia corde feras.
Tot mala ſum fugiens tellure, tot æquore paſſus,
Te quoque vt auditis poſſe dolore putem.
Crede mihi, ſi ſit nobis collatus Vlyſſes,
Neptuni minor eſt, quàm Iouis ira fuit.
Ergo quicunque es, reſcindere crimina noli,
Deque graui duras vulnere tolle manus.
Vtq; meæ famam tenuent obliuia culpæ,
Facta cicatricem ducere noſtra ſine.
Humanæ ſortis mutabilitas. *Humanæq; marmor ſortis, quæ tollit eoſdem,*
Et premit, incertas ipſe verere vices.
Et quondam fieri, quod nunquam poſſe putaui,
Eſt tibi de rebus maxima cura meis.
Non eſt quod timeas, fortuna miſerrima noſtra eſt:
Omne trahit ſecum Cæſaris ira malum.
Quod magis vt liqueat, néue hoc ego fingere cre-
Ipſe velim pœnas experiare meas. (dar,

ELEGIA XII.

Rogat mitiorem exilij locum.

FRigora iam Zephyri minuunt, annoq; peracto
* Longior antiquis. *Tardior antiqua viſa Mæotis hyems.*
Impoſitamq; ſibi qui non benè pertulit Hellen,
Tempora

Tempora nocturnis æqua diurna facit.
Iam violas puerique legunt, hilaréſque puellæ,
Ruráque quæ nullo nata ſerente terunt.* * fuerunt.
Pratáque pubeſcunt variorum flore colorum: Pubeſcunt prata.
Indocilique loquax gutture vernat auis.
Vtq; malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas, paruáque tecta facit.
Herbáque quæ latuit Cerealibus obruta ſulcis.
Exerit è tepida molle cacumen humo.
Quóque loco eſt vitis, de palmite gẽma mouetur.
(Nam procul à Getico littore vitis abeſt.)
Quóque loco eſt arbor, turgeſcit in arbore ramus:
(Nam procul à Geticis finibus arbor abeſt.)
Otia nunc iſtic, iunctisq; ex ordine ludis
Cedunt verboſi garrula verba fori.
Luſus equis nunc eſt, leuibus nunc luditur armis,
Nunc pila, nunc celeri vertitur orbe trochus.
Nunc vbi perfuſa eſt oleo labente iuuentus,
Deſeſſos artus tingere gaudet aqua.* * virgine tingit aqua
Scena viget, ſtudijsq; fauor diſtantibus ardet,
Cúmque tribus reſonant terna theatra foris.
O quater, ô, quoties non eſt numerare beatum,* * &.
Non interdicta cui licet vrbe frui.
At mihi ſentitur nix verno ſole ſoluta:
Quáque lacu duro non fidiantur aquæ.
Nec mare concreſcit glacie, nec, vt antè, per Iſtrũ
Stridula Sauromates plauſtra bubulcus agit.
Si tamen incipiunt aliquæ huc adnare carinæ,

Hoſpitáque in Ponti littore puppis erit.
Sedulus occurram nautæ, dictáque ſalute,
Quid veniat quæram, quídue, quibúſue locis.
Ille quidem mirum ni de regione propinqua,
Non niſi vicinas tutus araret aquas.
Rarus ab Italia tantum mare nauita tranſit,
Littora rarus in hæc portibus orba venit.
Siue tamen Græca ſcierit, ſiue ille Latina
* huius. *Voce loqui, certè gratior* vſus erit.*
Fas quoque ab ore freti, longæq́, Propontidos vndis
Huc aliquem certo vela dediſſe notho.
Quiſquis is eſt, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ, párſque, gradúſque poteſt.
Is precor auditos poſſit narrare triumphos
Cæſaris, & Latio reddita vota Ioui.
Germania rebellatrix *Téque rebellatrix tandem Germania magni*
Triſte caput pedibus ſuppoſuiſſe ducis.
Hæc mihi qui referat, quæ non vidiſſe dolebo,
Ille meæ domui protinus hoſpes erit.
Hei mihi, iãne domus Scythico Naſonis in orbe eſt?
Iámque ſuum mihi dat pro lare pœna locum?
Dij facite, vt Cæſar, non hoc penetrale, domumq́,
Hoſpitium pœnæ ſed velit eſſe meæ.

ELEGIA XIII.

In natalem ſuum.

ECce ſuperuacuus (quid enim fuit vtile naſci)
Ad ſua natalis tempora noſter adeſt.

Dure

Dure quid ad miſeros veniebas exulis annos?
Debueras illis impoſuiſſe modum.
Si tibi cura mei, vel ſi pudor vllus ineſſet,
Non vltra patriam me ſequerêre meam.
Quoq; loco primum male ſum tibi cognitus infans
Illo tentâſſes vltimus eſſe mihi.
Inq; relinquendo (quod idem fecêre ſodales)
Tu quoque dixiſſes triſtis in vrbe, vale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæſaris ira,
Extremam gelidi miſit in orbis humum?
Scilicet expectas ſolitum tibi moris honorem?
Pendeat ex humeris veſtis vt alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis?
Micáque ſolenni thuris in igne fouet.
Libáque idem pro te geniale notantia tempus? Libamina Natalis diei.
Concipiámque bonas ore fauente preces?
Non ita ſum poſitus, nec ſunt ea tempora nobis,
Aduentu poſſim lætus vt eſſe tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupreſſu
Conuenit, & ſtructis flamma parata rogis.
Nec dare thura libet nil exorantia diuos,
In tantis ſubeunt nec bona verba malis.
Si tamen eſt aliquid nobis hac luce petendum,
In loca ne redeas amplius iſta precor.
Dum me terrarum pars penè notiſſima Ponti:
Euxinus falſo nomine dictus habet.

ELEGIA XIIII.

Ad amicum, vt librum tueatur ſuum.

Antiſtes doctorum.

CVltor, & Antiſtes doctorum ſancte virorum,
Quid facis ingenio ſemper amice meo?
Ecquid vt incolumem quondam celebrare ſolebat,
Nunc quoque ne videar totus abeſſe, caues?
* Colligis. * Conſpicis exceptis ecquid mea carmina ſolis
Artibus artifici quæ nocuêre ſuo?
Immò ita fac, quæſo vatum ſtudioſe nouorum.
Quáque potes retine nomen in vrbe meum.
Eſt fuga dicta mihi, non eſt fuga dicta libellis,
Qui domini pœnam non meruére ſui.
Sæpè per extremas profugus pater exulat oras,
Liber ſine matre. Vrbe tamen natis exulis eſſe licet.
Palladis exemplo de me ſine matre creata,
Carmina ſunt: ſtirps hæc, progenieſque mea.
Hãc tibi cõmendo, quæ quò magis orba parente eſt
Hoc tibi tutori ſarcina maior erit.
D.A.A. Tres mihi ſunt nati, contagia noſtra ſecuti.
Cætera fac curæ ſit mihi turba palàm.
Metamorphoſes. Sunt quoq; mutatæ ter quinque volumina formæ,
Carmina de domini funere rapta ſui.
Illud opus potuit, ſi non prius ipſe periſſem,
Certius à ſumma nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi peruenit in ora,
* meũ eſt. In populi quidquam ſi tamen ore * mei eſt.
Hoc quoque neſcio quid noſtris appone libellis:
Diuerſo miſſum quod tibi ab ore venit.

Quod

Quod quicunque leget (ſi quis leget) æſtimet antè
Compoſitum quo ſit tempore quoque loco.
Æquus erit ſcriptis, quorum cognouerit eſſe
Exilium, tempus, barbariémque, locum.
Inq; tot aduerſis carmen mirabitur vllum
Ducere me triſti ſuſtinuiſſe manu.
Ingenium fregêre meum mala, cuius & antè
Fons infœcundus, paruáque vena fuit.
Sed quæcunque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta ſitu.
Non hic librorum, per quos inuiter, alárque
Copia, pro libris arcus, & arma ſonant.
Nullus in hac terra recitem cui carmina, cuius
Intellecturis auribus vtar, adeſt.
Nec quò ſecedam locus eſt cuſtodia, muri
Submouet infeſtos clauſaque porta Getas.
Sæpè aliquod quæro verbum, noménque, locúmque,
Nec quiſquam eſt, à quo certior eſſe queam.
Dicere ſæpè aliquid conanti (turpe fateri)
Verba mihi deſunt, dedidicíque loqui.
*Threicio, * Geticóque fero circumſonor ore,*
Et videor Geticis ſcribere poſſe modis.
Crede mihi, timeo ne ſint immiſta Latinis,
Inq; meis ſcriptis Pontica verba legas.
Qualemcumque legas venia dignare libellum,
Sortis inexcuſa conditione meæ.

Ingenium incõmoda frangunt.

* Scythicoq; ferè.

Libri tertij finis.

P. OVIDII NASONIS DE TRISTIBVS, LIB. IIII.

ELEGIA I.

Excusat suos libros, si quid vitij habeant.

SI qua meis fuerint (vt erunt) vitiosa libellis,
Excusata suo tempore lector habe.
Exul eram, requiésque mihi non fama petita est,
Mens intenta suis nec foret vsque malis.
Hoc est cur cantet vinctus quoque compede fossor,
Indocili numero cùm graue mollit opus.
Cantat & innitens limosæ pronus arenæ,
Aduersò tardam qui * vehit amne ratem. * trahit.
Quiq; ferens pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsa brachia versat aqua.
Fessus vt incubuit baculo, saxóque resedit
Pastor, arundineo carmine mulcet oues.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancillæ, decipitúrque labor.
Fertur & abducta * Lyrnesside tristis Achilles, * Briseide Achilles.
Æmonia curas attenuasse lyra. Briseida.
Cùm traheret siluas Orpheus, & dura canendo Orpheus.
Saxa, bis amissa coniuge mœstus erat.
Me quoque Musa leuat Ponti loca iussa petẽtem,
Sola

Sola comes noſtræ perſtitit illa fugæ.
Sola nec inſidias inter, nec militis enſem,
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque cùm perij, quis me deceperit error,
Et culpam in facto non ſcelus eſſe meo.
Scilicet hoc ipſo nunc æqua, quod obfuit antè,
Cùm mecum iuncti criminis acta rea eſt.
Non equidem vellem (quoniam nocitura fuerunt)
Pieridum ſacris impoſuiſſe manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipſa ſacrorum:
Et carmen demens carmine læſus amo.
Sic noua Dilichio lothos guſtata palato, Lothos
Ille quo nocuit, grata ſapore fuit.
*Sentit amans ſua dãna * ferens, tamẽ hæret in illis,* * ferè.
Materiam culpæ proſequiturque ſuæ.
Nos quoque delectant, quamuis nocuêre, libelli:
Quódque mihi telum vulnera fecit, amo. Furor poë-
Forſitan hoc ſtudium poſſit furor eſſe videri, ticus.
Sed quiddam furor hic vtilitatis habet.
Semper in obtentu montem vetat eſſe malorum,
Præſentis caſus immemorémque facit.
Vtq; ſuum Bacche non ſentit ſaucia vulnus,
Dum ſtupet Idæis exululata modis:
Sic vbi mota calent ſacro mea pectora thyrſo,
Altior humano ſpiritus ille malo eſt.
Ille nec exilium Scythici, nec littora Ponti,
Ille nec iratos ſentit habere deos.
Vtq; ſoporiferæ biberem ſi pocula Lethes,

Temporis aduersi sic mihi sensus abest.
Iure Deas igitur veneror mala nostra leuantes.
Sollicitas comites ex Helicone fugæ.
Et partim pelago, partim vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
Sint precor hæ saltem faciles mihi: námque deorũ
Cæsare cum magno cætera turba facit.
Méque tot aduersis cumulat, quot littus arenas,
Quótque fretum pisces, ouáque piscis habet.
Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
Poma per Autumnum, frigoribúsque dies,
Quàm mala, quæ patior toto iactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora sæua peto.
Nec tamen, vt veni, leuior fortuna malorum est,
Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.
Hîc quoque cognosco natalis stamina nostri,
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Vtq; neque insidias, capitísque pericula narrem,
Vera quidem vidi, sed grauiora fide.
Getarum prouincia impacata. *Viuere quàm miserum est inter Bessosq;, Getásque,*
Illum, qui populi semper in ore fuit?
Quàm miserum est porta vitam, muróque tueri,
Vixque sui tutum viribus esse loci?
Aspera militiæ iuuenis certamina fugi.
* nouimus *Nec nisi lusura* monimus arma manu.*
Nunc senior gladióque latus, scutóque sinistram,
Caniciem galeæ subijcióque meam.
Nam dedit è specula custos vbi signa tumultus,

Induimus

Induimus trepida protinus arma manu.
Hoſtis habens arcus, imbutáque tela veneno
Sæuus anhelanti mœnia luſtrat equo.
Vtq; rapax pecudem, quæ ſe non texit ouili,
Per ſata, per ſyluas fertq; trahítque lupus. refertque.
Sic ſi quem nondum portarum ſede receptum
Barbarus in campis repperit hoſtis habet.
Aut ſequitur captus, coniectáque vincula collo
Accipit aut telo virus habenti, perit.
Hic ego ſollicitæ iaceo nouus incola ſedis.
Heu nimium fati tempora lenta mei.
Et tamen ad numeros, antiquáque ſacra reuerti
Suſtinet in tantis hoſpita Muſa malis.
Sed neq; cui referã quiſquã eſt mea carmina, nec* * recitem.
Auribus accipiat verba Latina ſuis. (qui
Ipſe mihi (quid enim faciam) ſcribóque, legóque,
Tutáque iudicio littera noſtra ſuo eſt.
Sæpè tamen dixi, cui nunc hæc cura laborat?
An mea Sauromatæ ſcripta, Getæq; legent?
Sæpè etiam lacrymæ ſunt me ſcribente profuſæ,
Humidáque eſt fletu littera facta meo.
Córque vetuſta meũ, tanquã noua vulnera norit,* * ſentit.
Inq; ſinum mœſtæ labitur imber aquæ.
Dum vice mutata qui ſim, fuerímque recordor,
Et tulerit me quò caſus, & vnde ſubit.
Sæpè manus demens ſtudijs irata, ſibíque,
Miſit in arſuros carmina noſtra rogos.
Atque ea de multis, quoniam non multa ſuperſunt,

Cum venia facito (quisquis es) ista legas.
Tu quoq; nō melius, quam sunt mea tēpora, carmē
Interdicta mihi consule Roma boni.

ELEGIA II.

Dolet non interesse triumpho deuicta Germania.

Fera Germania.

IAm fera Cæsaribus Germania, totus vt orbis,
Victa potest flexo succubuisse genu.
Altáque velantur fortasse palatia sertis,
Thuráque in igne sonant, inficiúnque diem.
Candidáque adducta collum percussa securi
* tingit. *Victima purpureo sanguine* pulsat humum.*
Donáque amicorum templis promissa Deorum
Reddere victores Cæsar vtérque parant.
Ea qui Cæsareo iuuenes sub nomine crescunt,
Perpetuò terras vt domus illa regat.
Cúmque bonis nuribus pro sospice Liuia nato
Munera dat meritis, sæpe datura, Deis.
Et pariter matres, & quæ sine crimine castos,
Perpetua seruant virginitate focos.
Ouidius ex equestri ordine. *Plebs pia cúmque pia lætatur plebe senatus,*
Paruáque cuius eram pars ego nuper, eques.
Nos procul expulsos communia gaudia fallunt,
Famáque tam longè non nisi parua venit.
Ergo omnis populus poterit spectare triumphos,
Cumq; ducum titulis oppida capta leget.
Vinctaq; captiua reges ceruice ferentes,
Ante coronatos ire videbit equos.

Et

Et cernet vultus alijs pro tempore verſos,
Terribiles alijs, immemoréſque ſui.
Quorum pars cauſas, & res, & nomina quæret,
Pars referet, quamuis nouerit illa parum.
Hic, qui Sidonio fulget ſublimis in oſtro, Sidonium oſtrum.
Dux fuerat belli, proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miſerabile fixit,
Non triſti vultu cùm tulit arma, fuit.
Ille ferox, & adhuc oculis hoſtilibus ardens,
*Hortator pugnæ, conſiliumq́ * dedit.* * fuit.
Perfidus hic noſtros illuſit fraude locorum,
Squallida prolixis, qui tegit ora comis.
Illo qui ſequitur, dicunt mactata miniſtro,
Sæpè recuſanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot caſtella, tot amnes
Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Druſus in his meruit quondam cognomina terris, Druſus Germanicus.
Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis viridi malè tectus ab vlua,
Decolor ipſe ſuo ſanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania paſſis,
Et ducis inuicti ſub pede mœſta ſedet.
Collaq́ Romanæ præbens animoſa ſecuri,
Vincula fert illa qua tulit arma, manu.
Hos ſuper in curru Cæſar victore vehêris
Purpureus, populi rite per ora tui.
Quàque ibis manibus circum plaudêre tuorum,
Vndique iactato flore regente vias.

Tempora Phœbæa lauro cingentur, Ióque,
Miles, Iò, magna voce triumphe canet.
Ipſe ſono, plauſúque ſimul, fremitúque canentis*
Quadrijuges cernes ſæpè reſiſtere equos.
Inde petes arcem, & delubra fauentia votis,
Et dabitur merito laurea vota Ioui.
Hæc ego ſubmotus, qua poſſum mente videbo,
Erepti nobis ius habet illa loci.
Illa per immenſa ſpatiatur libera terras,
In cœlum celeri peruenit illa fuga.
Illa meos oculos mediam deducit in vrbem,
Immunes tanti nec ſinit eſſe boni.
Inueniétque animus, qua currus ſpectet eburnos:
Si certè in patria per breue tempus ero.
Vera tamen capiet populus ſpectacula felix,
Lætáque erit præſens cum duce turba ſuo.
At mihi fingenti tantùm, longéque remoto
Auribus hic fructus percipiendus erit.*
Atque procul Latio diuerſum miſſus in orbem
Qui narret cupido vix erit iſta mihi.
Is quoq; iam ſerum referet, veteremq; triumphum
Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam:
Cauſáque priuata publica maior erit.

* calentes.

Currus eburneus triumphalis.

* præcipiendus.

ELEGIA III.

Alloquitur vtramque vrſam.

Magna, minorq;, feræ, quarũ regis altera Graias
*Altera Sidonias (*veraque ſicca) rates.*

* vtráque.

Omnia

Omnia cùm ſummo poſitæ videatis in axe,
Et maris occiduas non ſubeatis aquas.
Ætheriámque ſuis cingens amplexibus arcem
Veſter ab intacta circulus extet humo.
Aſpicite illa precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades tranſiliſſe Remus. Remus
Inq́ meam nitidos dominam conuertite vultus,
Sitq́ memor noſtri, nécne, referte mihi.
Hei mihi, cur nimiũ quæ ſunt manifeſta requiro?* *timui
Cur labat ambiguo ſpes mea miſta metu?
Crede, quod eſt, & vis, ac deſine tuta vereri,
Déque fide certa ſit tibi certa fides.
Quódque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer.
Eſſe tui memorem, de qua tibi maxima cura eſt:
Quódque poteſt, ſecum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tanquam præſentibus hæret,
Téque remota procul (ſi modò viuit) amat.
Ecquid, vt incubuit iuſto mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore ſomnus abit?
Tunc ſubeunt curæ, dum te lectuſq́, locuſq́
Tangit, & oblitam non ſinit eſſe mei?
Et veniunt æſtus, & nox immenſa videtur?
Feſſáque iactati corporis oſſa dolent?
Non equidem dubito, quin hæc, & cætera fiant,
Detque tuus mœſti ſigna doloris amor.
Nec cruciere minus, q̃ cum Thebana cruentum
Hectora Theſſalico videt ab axe rapi.

Quid tamen ipſe precer dubito, nec dicere poſſum,
Affectum quem te mentis habere velim.
Triſtis es, indigner, quod ſim tibi cauſa doloris,
Non es, vt amiſſo coniuge digna fleas.
Tu verò tua damna dole mitiſſima coniux,
Tempus & à noſtris exige triſte malis:
Fleq; meos caſus: eſt quædam flere voluptas,
Expletur lacrymis, egeriturq; dolor.
Atque vtinam lugenda tibi non vita, ſed eſſet
Mors mea, morte fores ſola relicta mea.
Spiritus hic per te patrias exiſſet in auras,
Sparſiſſent lacrymæ corpora noſtra piæ.
Supremoq; die notum ſpectantia cælum
Texiſſent digiti lumina noſtra tui.
Et cinis in tumulo poſitus iacuiſſet amîto:
Tactaq; naſcenti corpus haberet humus.
Denique vt & vixi ſine crimine mortuus eſſem,*
Nec mea ſupplicio vita pudenda foret.
Me miſerum, tu ſi, cùm diceris exulis vxor,
Auertis vultus, & ſubit ora rubor.
Me miſerum, ſi turpe putas mihi nupta videri.
Me miſerum, ſi te iam pudet eſſe meam.
Tempus vbi eſt illud, quo te iactare ſolebas
Coniuge: nec nomen diſſimulare meum?*
Tempus vbi eſt, quo te, niſi non vis illa referri,
Et dici memini, iuuit & eſſe meam?
Vtq; proba dignum eſt, omni tibi dote placebam:
Adde-

* fores

Flere non nunquam voluptas.

* dũ vixit

* viri Naſo ab vxore amatus.

Addebat veris multa fauentis amor.
Nec quem præ ferres, ita res mihi magna videbar,
Quemue tuum malles esse, vir alter erat.
Nũc quoque ne pudeat, quòd sis mihi nupta, tuusq́;
Non debet dolor hinc, debet abesse pudor.
Cùm cecidit Capaneus subitò temerarius ictu,
Non leges Euadnen erubuisse viro.
Nec quia Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse suis Phaëton inficiandus erat.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quòd sæuis ego sum Iouis ignibus ictus,
*Purpureus molli fiat in ore *pudor.* *rubor
Sed magis in nostri curam consurge tuendi,
Exemplumq́; mihi coniugis esto bona.
Materiamq́; tui tristem virtutibus imple:
Ardua per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis nôsset, felix si Troia fuisset? Casus in-
PVBLICA virtutis per mala facta via est. felices non
Ars tua Tiphy iacet, si non sit in æquore fluctus, nonquam
Si valeant homines, ars tua Phœbe iacet.* illustrant
QVÆ latet, inq́; bonis cessat non cognita rebus, nos.
Apparet virtus, arguitúrque malis. * vacet
Da tibi nostra locum tituli fortuna, caputq́;
Conspicuum pietas quò tua tollat, habet.* * qua
Vtere temporibus, quorum nunc munere freta est.
Et patet in laudes area lata tuas.* * magna

ELEGIA IIII.

Ad amicum, pro cuius nomine signa ponit.

O Qui nominibus cùm sis generosius * auorum,
Exsuperas morum nobilitate genus:
Cuius inest animo patriy candoris imago,
Non careat neruis candor vt iste suis:
Cuius in ingenio patriæ facundia linguæ,
Qua prior in Latio non fuit * illa foro.
Quod minimè volui, positis pro nomine signis
Dictus es: ignoscas laudibus ipse tuis.
Nil ego peccaui, tua te bona cognita produnt,
Si, quod es, appares, culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum
Principe tam iusto posse nocere puto.
Ipse pater patriæ (quid enim ciuilius illo?)
Sustinet in nostro carmine sæpè legi.
Nec prohibere potest, quia res est publica Cæsar,
Et de communi pars quoque nostra bono est.
Iuppiter ingenijs præbet sua numina vatum,
Séque celebrari quolibet ore sinit.
Causa tua exemplo superorum tuta duorum est,
Quorum hic aspicitur, creditur ille Deus.
Vt non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo,
Non fuit arbitriy littera nostra tui.
Nec noua, quod tecum loquor, est iniuria nostra,
Incolumis cum quo sæpè locutus eram.
Quo vereáre minus, ne sim tibi crimen amicus,
Inuideam, si qua est, auctor habere potest.

Nam

* auitis

* vlla

Signa pro nomine.

Cæsar respublica.

Nam tuus eſt primis cultus mihi ſemper ab annis,
(Hoc ſaltem noli diſſimulare) pater.* * certè
Ingeniumq́ meum (potes hoc meminiſſe) probabat
Plus etiam, q̃ (me iudice) dignus eram.
Déque meis illo referebat verſibus ore,
In quo pars magnæ nobilitatis erat.* * altæ
Non igitur tibi nunc, quòd me domus iſta recepit.
Sed prius auctori ſunt data verba tuo.
Nec data ſunt (mihi crede) tamẽ, ſed in oĩbus actis,
(Vltima ſi demas) vita tuenda mea eſt.
Hanc quoque, qua perij, culpam ſcelus eſſe negabis,
Si tanti ſeries ſit tibi nota mali.
Aut timor, aut error, nobis prius obfuit error, Timor & error Ouidij pro crimine.
At ſine me fati non meminiſſe mei.
Neue retractandæ nondum coëuntia rumpe
Vulnera, vix illis proderit ipſa quies.
Ergo, vt iure damus pœnas, ſic obfuit omne.
Peccato facinus, conſiliumq́ meo.
Idq́ Deus ſentit, pro quo nec lumen ademtum eſt,
Nec mihi detractas poſſidet alter opes.
Forſitan hanc ipſam (viuat modò) finiet olim
Tempore (cùm fierit lenior ira) fugam.
Nunc precor hinc aliò iubeat diſcedere, ſi non,
Noſtra verecunda vota pudore carent.
Mitius exilium, paulóque propinquius oro,* * quietius
Quiq́ ſit à ſæuo longius hoſte locum. Exilium mitius.
Tantáque in Auguſto eſt clementia, ſi quis ab illo
Hæc peteret pro me, forſitan ille daret.

Euxinus Pontus.

Frigida me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Euxenus ille fuit.*

* Axenus

Nam neque iactantur moderatis æquora ventis,
Nec placidos portus hospita nauis habet.
Sunt circa gentes, quæ prædam sanguine quærunt,
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Pœnè sub eiusdem sideris igne iacent.*

* frigoris axe

Nec procul à nobis locus est, vbi Taurica dirâ
Cæde pharetratæ spargitur ara Deæ.

Dianæ sacrificabatur humanis hostijs.

Hæc prius (vt memorant) non inuidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis regna Thoantis erant.
Hic pro suppositâ virgo Pelopeia cerua,
Sacra Deæ coluit qualiacunque suæ.

Oreſtes & Pylades par amicorum.

Quò postquã (dubiũ est pius, an sceleratus) Oreſtes
Exactus furijs venerat ipse suis.
Et comes exemplum veri Phocæus amoris,
(Qui duo corporibus, mentibus vnus erant.)
Protinus euincti tristem ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illũ
Alter ab alterius funere mœstus erat.
Et iam constiterat stricto mucrone sacerdos,
Cinxerat & Graias barbara vitta comas:
Cùm vice sermonis fratrem cognouit, & illi

Iphigeneia

Pro nec complexus Iphigeneia dedit.
Læta Deæ signum crudelia sacra perosæ,
Transtulit ex illis, in meliora locis.

Hæc

Hæc igitur regio magni pœnè vltima mundi,
(Quã fugere homines, Diyq́,) propinqua mihi est
Atque meam terram propè sunt funebria sacra,
Si modò Naſoni barbara terra ſua eſt.
O vtinam venti, quibus eſt ablatus Oreſtes,
Placato referant & mea vela Deo.

ELEGIA V.

Ad amicam, cuius nomen tacet ne noceat.

O Mihi dilectos inter pars prima ſodales,
Vnica fortunis ara repertameis.
Cuius ab alloquijs anima hæc moribunda reuixit.
Vt vigil infuſa Pallade flamma ſolet.
Qui veritus non es portus aperire fideles
Fulmine percuſſæ confugiumq́, rati.
Cuius eram cenſu non me ſenſurus egentem,
Si Cæſar patrias eripuiſſet opes,
Temporis oblitum dum me trahit impetus huius,
Excidit heu nomen quàm mihi pœnè tuum,
Tu tamen agnoſcis, tactuſq́, cupidine laudis
Ille ego ſum, cuperes dicere poſſe palàm,
Certè ego, ſi ſineres, titulum tibi reddere vellem,
Et raram famæ conciliare fidem.
Et noceam grato vereor tibi carmine, neúe
Intempeſtiuus nominis obſtet honor.
Quod licet & tutum eſt, intra tua pectora gaude,
Meq́, tui memorem, teq́, fuiſſe pium.
Vtq́, facis, remis ad opem luctare ferendam.

* fors Ara.

Intẽpeſtiuus honor qui obeſt.

Dum veniet placido mollior aura Deo.
Et tutare caput nulli seruabile, si non
Qui mersit, Stygia sublenet illud aqua,
Téque (quod est rarũ) præsta constanter ad omne
Indeclinate munus amicitiæ.
Sic tua processus habeat fortuna perennes,
Sic ope non egeas ipse, iuuéque tuos.
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat & vestro rara querela thoro.
Diligat & semper socius te sanguinis illo,
Quo pius affectu Castora frater amat.
Sic Iuuenis, similiq; tibi sit natus, & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
Sic socerum faciat tæda te nata iugali.
Nec tardè iuueni det tibi nomen aui,
Alij habẽt hìc principiũ Elegiæ sextæ.
**Tempori ruricolæ patiens sit taurus aratri,*
Præbet & incuruo colla premenda iugo.
Lupi, vnde & frena lupata Horat. dixit.
Tempore paret equus lentis animosius habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempus omnia mitigat.
Tempore Pœnorum compescitur ira leonum,
Nec feritas animo, quæ fuit antè, manet.
Elephas in India frequens.
Quæq; sui iussis obtemperat Inda magistri
Bellua, seruitium tempore victa subit.
Tempus vt euentus tumeat facit vua racemis,
Vixq; merũ capiant grana, quod intus habent,
Tempus & in tanas semen producet aristas,
Et ne sint tristi poma sapore, facit.
* fidentis.
Hoc tenuat dentem terram renouantis aratri,*

Hoc

Hoc rigidos ſilices, hoc adamanta terit.
Hoc etiam ſæuas paulatim mitigat iras,
Hoc minuit luctus, mœſtaq; corda leuat.
Cuncta poteſt igitur tacito pede lapſa vetuſtas,
Præterquam curas attenuare meas.
Vt patria careo, bis frugibus area trita eſt, Ouid. bien
Diſſiluit nudo preſſa bis uua pede. nio exul.
Non quæſita tamen ſpatio patientia longo eſt,
Menſq; mali ſenſum noſtra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt iuga ſæpè iuuenci,
Et domitus freno ſæpè repugnat equus.
Triſtior eſt etiam præſens ærumna priore,
Vt ſit enim ſibi par, creuit, & auctor mora eſt.
Nec tam nota mihi, q̃ ſunt, mala noſtra fuerunt:
Sed magis hæc quo ſunt cognitiora, grauant. Mala cog-
Eſt quoque non minimum vires afferre recentes, nita magis
Nec præconſumtum temporis eſſe malis. moleſtia.
Fortior in fulua nouus eſt luctator arena,
Quà cui ſunt tarda brachia feſſa mora.
Integer eſt melior nitidis gladiator arenis,* * &
Quàm cui tela ſuo ſanguine tincta rubent.
Fert bene præcipiteis nauis modò facta procellas,
Quamlibet exiguo ſoluitur imbre vetus.
Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius antè,
Quæ mala ſunt longa multiplicata die.
Credite, deficio, noſtroq; à corpore (quantum
Auguror) accedunt tempora parua malis.
Nam neque ſunt vires, nec qui color eſſe ſolebat,

Vix habeo tenuem (quæ tegat oſſa) cutem.
Corpore ſed mens eſt ægro magis ægra, maliq̃
In circumſpectu ſtat ſine fine ſui.
Vrbis abeſt facies, abſunt (mea cura) ſodales,
Et qua nulla mihi charior, vxor abeſt.
* braccatáq;. *Vulgus adeſt Scythicũ,* bacchataq̃ turba Getarũ,*
Sic me quæ video, non videoq̃ mouent.
Mors ſolatio eſt calamitoſis *Vita tamen ſpes eſt, quæ me ſolatur in iſtis,*
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

Excuſat amicum, quòd ab eo litteras nõ acceperit.

* frigora Biennium. *BIS me Sol adiit gelidæ poſt tempora bruma,*
Biſq̃ ſuum tacto piſce peregit iter.
Tempore tam longo cur non dextera verſus
Quamlibet in paucos officioſa fuit?
Cur tua ceſſauit pietas, ſcribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus vſus erat?
Cur quoties alicui chartæ ſua vincula dempſi,
Illam ſperani nomen habere tuum?
Dij faciant, vt ſæpè tua ſit epiſtola dextra
Scripta, ſed è multis reddita nulla mihi.
Quod precor, eſſe liquet: credãt prius ora Meduſæ
Gorgonis anguineis cincta fuiſſe comis,
Eſſe canes vtero ſub virginis, eſſe Chimeram,
Atrucc quæ flammis ſeparat angue leam,
* iunctos. *Quadrupedeſq̃, hoĩs cum pectore* pectora vinctos,*
Tergeminumq̃ virum, tergeminumq̃ canem.

Sphin-

Sphingaq́, & Harpyas serpentiferosq́, Gigantes,
Centimanumq́, Gigen, semibouemq́, virum.
Hæc ego cuncta prius, q̃ te, charissime, credam
Mutatum, & curam deposuisse mei.
Innumeri montes inter me, teq́, viæq́,
Fluminaq́, & campi, nec freta pauca iacent.
Mille potest causis à te, quæ littera sæpè
Mista sit, in nostras rara venire manus.
Mille tamen causas scribendo vince frequenter,
Excusem ne te semper amice mihi.

Gyges cẽtimanus.

ELEGIA VIII.

Quæritur se iam senem exulare.

IAm mea cycneas imitantur tempora plumas,
Inficit & nigras alba senecta comas
Iam subeunt anni fragiles, & inertior ætas,
Iamq́, parum firmo me mihi ferre graue est,
Nunc erat, vt posito deberem fine laborum
Viuere, me nullo sollicitante metu.
Quæq́, meæ semper placuerunt otia menti,
Carpere, & in studijs molliter esse meis.
Et paruam celebrare domum patriosq́, penates,*
Et quæ nunc domino rura paterna carent.
Inq́, sinu dominæ, charasq́, sodalibus, inq́,*
Securus patria consenuisse mea.
Hæc mea sic quondam peragi sperauerat ætas,
Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ita Dijs visum est, qui me terraq́, mariq́,

Senectus & canities.

* veteresq́; Rura paterna Ouidij.

* nepotibus

Iactum Sarmaticis expoſuêre locis,
In caua ducuntur quaſſæ naualia puppes,
Diſſoluan tur penta-ſyllabum. *Ne temerè in mediis diſſoluantur aquis.*
Ne cadat, & multas palmas inhoneſtet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles vt emeritis non eſt ſatis vtilis armis,
Ponit ad antiquos quæ tulit arma lares.
* adimente *Sic igitur tarda vires * minuente ſenecta,*
Rupe dona ri. Ita & Hora. initio Serm. ad Mecæ. *Te quoque donari iam rude tempus erat.*
Tempus erat, nec me peregrinum ducere cælum,
Nec ſiccam Getico fonte leuare ſitim.
Sed modò quos habui, vacuos ſecedere in hortos,
Nunc hominum viſu rurſus & vrbe frui,
Sic animo quondam non diuinante futura,
Optabam placidè viuere poſſe ſenex,
Fata repugnârunt, quæ cùm mihi tempora prima
Mollia præbuerint, poſteriora grauant.
Naſo quin quagenarius exulat. *Iamq; decem luſtris omni ſine labe peractis,*
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul à metis, quas pœnè tenere videbar,
Curriculo grauis eſt facta ruina meo.
Ergo illum demens in me ſæuire coëgi,
Mitius immenſus quo nihil orbis habet,
Ipſaq; delictis victa eſt clementia noſtris,
Nec tamen errori vita negata mea eſt,
* Boruſeo *Vita procul patria peragenda ſub axe * Boreo eſt,*
Qua maris Euxini terra ſiniſtra iacet.
Hæc mihi ſi Delphos, Dodonaq; diceret ipſa,

Eſſe

Eſſe videretur vanus vaterq́ locus.
Nil adeò validum eſt, adamas licet alliget illud: Adamãto alligare.
Vt maneat rapido firmius igne Iouis,
Nil ita ſublime eſt, ſupraq́ pericula tendit,
Non ſit vt inferius, ſuppoſitumq́ Deo.
Nam quanquam vitio pars eſt contracta malorũ
Plus tamen exitij numinis ira dedit.
At nos admoniti, noſtris quoque caſibus eſte,
Æquantem ſuperos emeruiſſe virum.

ELEGIA VIII.

Admonet quendam, ne pergat lædere.

SI licet & pateris, nomen, facinuſq́ tacebo,
Et tua Lethæis acta dabuntur aquis,
Noſtraq́ vincetur lacrymis clementia ſeris,
Fac modò te pateat pœnituiſſe tui.
Fac modò te damnes, cupiaſq́ eradere vitæ
Tempora (ſi poſſis) Tiſiphonea tuæ.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora noſtro,
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum (ſicut ſum) miſſus in orbem,
Noſtra ſuas iſtuc porriget ira manus.
Omnia (ſi neſcis) Cæſar mihi iura reliquit: Lõgæ manus doctorum hominum.
Et ſola eſt patria pœna carere mea.
Et patriam (modò ſit ſoſpes) ſperamus ab illo:
Sæpè Iouis telo quercus aduſta viret.
Denique vindictæ ſi ſit mihi nulla facultas,
Pierides vires, & ſua tela dabunt.

Vt Scyticis habitem longè ſubmotus in oris,
Siccáque ſint oculis proxima ſigna meis:
Noſtra per immenſas ibunt præconia gentes,
Quodque querar, notum qua patet orbis, erit.
Ibit in occaſum, quidquid dicetur ab ortu:
Teſtis & Heſperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans altas audiar vndas,
Et gemitus vox eſt magna futura mei.
Nec tua te ſontem tantummodo ſæcula nôrint,
Crimẽ poſteritatis. *Perpetuæ crimen poſteritatis eris.*
Sumere cornua. *Iam feror in pugnas, & nondum cornua ſumpſi,*
Nec mihi ſumendi cauſa ſit vlla velim,
Circus adhuc ceſſat, ſpargit tamen acer arenam
* receſſus vel receptu antique pro receptui. *Taurus, & infeſto iam pede pulſat humum.*
Hoc quoque, q̃ volui, plus eſt, cane Muſa receptus.*
Dum licet huic nomen diſſimulare ſuum.

ELEGIA X.

De ſeipſo ad poſteritatem.

ILle ego qui fueram tenerorum luſor Amorum,
Quem legis (vt nôris) accipe poſteritas.
Ouidius Sulmonẽſis. *Sulmo mihi patria eſt gelidis vberrimus vndis,*
Millia qui nouies diſtat ab vrbe decem.
Editus hinc ego ſum, nec non (vt tempora nôris)
Cùm cecidit fato conſul vterque pari.
Si quid id eſt, vſque à proauis vetus ordinis hæres,
Eques Ouidius. *Non modò fortunæ munere factus eques.*
Nec ſtirps prima fui, genito ſum fratre creatus,

Qui

Qui tribus ante quater menſibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus adſuit idem: Frater Ouidij.
Vna celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armigeræ feſtis de quinque Mineruæ,
Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet.
Protinus excolimur teneri, curaq́ parentis
Imus ad inſigneis vrbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab æuo.
Fortia verboſi natus ad arma fori.
At mihi iam puero cœleſtia ſacra placebant,
Inq́ ſuum furtim Muſa trahebat opus. Ouidius natus ad carmina.
Sæpè pater dixit: ſtudium quid inutile tentas?
Mæonides nullas ipſe reliquit opes.
Motus eram dictis, totóque Helicone relicto,
Scribere conabar verba ſoluta modis.
Sponte ſua carmen numeros veniebat ad aptos,
Et quod tentabam ſcribere, verſus erat.
Interea tacito paſſu labentibus annis
Liberior fratri ſumpta, mihiq́ toga eſt.
Induitúrque humeros cum lato purpura clauo,
Et ſtudium nobis, quod fuit antè, manet. Laticlauus
Iámque decem vitæ frater geminauerat annos,
Cùm perit, & cœpi parte carere mei.
Cœpimus & teneræ primos ætatis honores,
Déque viris quondam pars tribus vna fui. Triumuir Ouidius.
Curia reſtabat, claui menſura coacta eſt,
Maius erat noſtris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,

Sollicitæq; fugax ambitionis eram.
Et petere Aoniæ ſuadebant tuta ſorores
Otia, iudicio ſemper amata meo.
Temporis illius colui, fouiq; Poëtas:
Quotq; aderant vates, rebar adeſſe Deos.
Sæpè ſuas volucres legit mihi grandior æuo,
Macer. *Quæq; nocet ſerpens, quæ iuuat herba Macer.*
Properti⁹. *Sæpè ſuos ſolitus recitare Properius ignes,*
Iure ſodalitij qui mihi iunctus erat.
Battus. *Ponticus Heroo, Battus quoque clarus Iambis.*
Dulcia conuictus membra fuêre mei.
Horatius numeroſus *Detinuit noſtras numeroſus Horatius aures,*
Dum ferit Auſonia carmina culta lyra.
Tibullus. *Virgilium vidi tantum, nec auara Tibullo*
Tempus amicitiæ fata dedêre meæ.
Gallus. *Succeſſor fuit hic tibi Galle, Propertius illi,*
Quartus ab his ſerie temporis ipſe fui.
Vtq; ego maiores, ſic me coluêre minores.
Notaq; non tardè facta Thaleia mea eſt.
Carmina cùm primùm populo iuuenilia legi,
Barba reſecta mihi biſue ſemelue fuit.
Mouerat ingenium totam cantata per vrbem
Corinna Ouidij. *(Nomine non vero) dicta Corinna mihi.*
Multa quidem ſcripſi, ſed quæ vitioſa putaui,
Emendaturis ignibus ipſe dedi,
placitura *Tu quoque cùm fugerem, quædã nocitura cremaui*
Iratus ſtudio, carminibuſq; meis.
Amator Ouidius. *Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis*

Cor

Cor mihi, quódque leuis cauſa moueret, erat. * hoc.
Cùm tamen hîc eſſem, minimoq; accenderer igne,
Nomine ſub noſtro fabula nulla fuit.
Penè mihi puero nec digna, nec vtilis vxor
Eſt data, quæ tempus perbreue nupta fuit.
Illi ſucceſſit, quamuis ſine crimine coniux, Tres vxores Ouidij
Non tamen in noſtro firma futura thoro.
Vltima quæ mecum ſeros permanſit in annos,
Suſtinuit coniux exulis eſſe viri.
Filia me mea bis prima fœcunda iuuenta,
Sed non ex vno coniuge, fecit auum.
Et iam complêrat genitor ſua fata, nouémque Pater Ouidij mortuus.
Addiderat luſtris altera luſtra nouem.
Non aliter fleui, quàm me fleturus ademtum
Ille fuit, matri proxima buſta tuli.
Felices ambo, tempeſtiuéque ſepulti,
Ante diem pœnæ quòd perîêre meæ.
Me quoque felicem, quòd non viuentibus illis
Sum miſer, & de me quòd doluêre nihil.
Si tamen extinctis aliquid niſi nomina reſtant,
Et gracilis ſtructos effugit vmbra rogos.
Fama parentales ſi vos mea contigit vmbræ,
Et ſunt in Stygio crimina noſtra foro.
Scite precor cauſam (nec vos mihi fallere fas eſt)
Errorem iuſſæ non ſcelus eſſe fugæ.
Manibus hoc ſatis eſt, ad vos ſtudioſa reuertor Canities Ouidij.
Pectora, quæ vitæ quæritis acta meæ.
Iam mihi canities pulſis melioribus annis

Venerat, antiquas miſcuerátque comas.
Póſtque meos ortus Piſæa vinctus oliua
Abſtuleram decies præmia victor eques.
Cùm maris Euxini poſitos ad læua Temitas
Quærere me læſi Principis ira iubet.
Cauſá meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ,
Indicio non eſt teſtificanda meo.
Quid referã comitumq́ nefas? famulosq́ nocenteis?
Ipſéque multa tuli non leuiora fuga.
Indignata malis mens eſt ſuccumbere, ſéque
Præſtitit inuictam viribus vſa ſuis.
Oblitúſque mei, ductæq́ per otia vitæ,
Inſolitã cepi temporis arma manu.
Tótque tuli pœnas terra, pelagóque, quot inter
Occultum ſtellæ, conſpicuumq́ polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto,
Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego finitimis quamuis circumſonor armis,
Triſtia (quo poſſum) carmine fata leuo.
Quod, quamuis nemo eſt cuius referatur ad aures,
Decipere dies. *Sic tamen abſumo, decipióque diem.*
Ergo quòd viuo, duris laboribus obſto,
Nec me ſollicitæ tedia lucis habent.
Gratia Muſa tibi, nam tu ſolatia præbes,
Tu curæ requies, tu medicina venis.
Tu dux, & comes es, tu nos abducis ab Iſtro,
In medioq́ mihi das Helicone locum.
Tu mihi (quod rarum eſt) viuo ſublime dediſti

Nomen

Nomen, ab exequijs quod dare fama ſolet.
Nec, qui detrectat præſentia liuor, iniquo*
Vllum de noſtris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cùm ſæcula noſtra Poëtas,
Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cumq; ego præponam multos mihi, non minor illis
Dicor, & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præſagia veri,
Protinus vt moriar, non ero terra tuus.
Siue fauore tuli, ſiue hanc ego carmine famam,
Iure tibi grates, candide lector, ago.

Fama ab exequijs re diuina.
* quia.

Libri quarti finis.

P. OVIDII NASONIS
DE TRISTIBVS LIBER V.

ELEGIA I.

Ad amicum, vt hunc librum accipiat..

HVnc quoque de Getico, noſtri ſtudioſe libellum
Littore, præmiſſis quattuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis fortuna Poëtæ,
Inuenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis vt noſter ſtatus eſt, ita flebile carmen,

Flebile carmen.

Materiæ ſcripto conueniente ſuæ.
Integer & lætus læta & iuuenilia luſi,
Illa tamen nunc me compoſuiſſe piget.
Vt cecidi, perago ſubiti præconia caſus,
Súmque argumenti conditor ipſe mei.
Vtq́ iacens ripa deflere Cayſtrius ales
Dicitur ore ſuam deficiente necem:
Sic ego Sarmaticas longè proiectius in auras,* * oras.
Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Delicias ſi quis laſciuáque carmina quærit,
Præmoneo nunquam ſcripta quòd iſta legat.
Gallus. *Aptior huic Gallus, blandíque Propertius oris,*
Proper-tius. *Et plures, quorum nomina magna vigent.*
Atque vtinam numero nos non eſſemus in illo,* * iſto.
Hei mihi cur vnquam Muſa locuta mea eſt?
Sed dedimus pœnas, Scythicíque in finibus Iſtri,
Ille pharetrati luſor amoris abeſt.* * adeſt.
Quod ſupereſt, ſocios ad publica carmina flexi,
Et memor iuſſi nominis eſſe mei.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret,
Vnde dolenda canam, multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte,
Materia eſt propriis ingenioſa malis.
Et quota fortunæ pars eſt in carmine noſtræ?
Felix qui patitur, quæ numerare poteſt.
Quot frutices ſyluæ, quot flauas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet:
Malorũ leuamen in litteris. *Tot mala pertulimus, quorum medicina, quiéſque*

Nulla

Nulla niſi in ſtudio eſt, Pieridúmque mora.
Quis tibi Naſo modus lachrymoſi carminis? inquis,
Idem fortunæ, qui modus huius, erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte miniſtrat,
Nec mea ſunt fati verba ſed iſta mei.
At mihi ſi chara patriam cum coniuge reddas,
Sint vultus hilares, ſimq́, quod ante fui.
Lenior inuicti ſi ſit mihi Cæſaris ira,* * & victi.
Carmina lætitiæ iam tibi plena dabo.
Non tamen vt luſit, rurſus mea littera ludet,
Sit ſemel illa ioco luxuriata meo.
Quod probet ipſe, canã, pœnæ modò parte leuata,
Barbariam, rigidos effugiamq́, Getas.
Intereà noſtri quid agant niſi triſte libelli?
Tibia funeribus conuenit iſta meis,
At poteras, inquis, melius mala ferre ſilendo,
Et tacitus caſus diſſimulare tuos.
Exigis, vt nulli gemitus tormenta ſequantur,
Acceptóque graui vulnere flere vetas.
Ipſe Perilleo Phalaris permiſit in ære Phallaris Perilleum enecuit.
Ædere mugitus, & bouis ore queri.
Cùm Priami lacrymis offenſus non ſit Achilles,
Tun' fletus inhibes durior hoſte meos?
Cùm faceret Nioben orbam Latonia proles,
Non tamen hanc ſiccas iuſſit habere genas.
Eſt aliquid fatale malum per verba leuare. Verbis leuatur dolor.
Hoc querulam Prognen, Halcyonémque facit.
Hoc erat in gelido quare Paantius antro

Voce fatigaret Lemnia ſaxa ſua.
Strangulat incluſus dolor atque cor æſtuat intus.
Cogitur & vires multiplicare ſuas.
Da veniam potius: vel totos tolle libellos,
Si, mihi quod prodeſt, hoc tibi lector obeſt.
Sed nec obeſſe poteſt vlli, nec ſcripta fuerunt.
Noſtra, niſi auctori perniciosa ſuo.
At mala ſunt, fateor: quis te mala ſumere cogit?
Aut quis deceptum ponere ſumpta vetat?
Ipſe nec emendo, ſed vt huc deducta legantur,
Non ſunt illa ſuo barbariora loco.
Nec me Roma ſuis debet conferre Poetis:
Inter Sarmaticos ingenioſus eram.
Denique nulla mihi captatur gloria, quæq;
Ingenij ſtimulos ſubdere fama ſolet.
Nolumus aſſiduis animum tabeſcere curis,
Quæ tamen irrumpunt, quóque vetantur, eunt.
Cur ſcribam, docui: cur mittam quæritis iſtos:
Vobiſcum cupio quolibet eſſe modo.

* atq; exæſtuat.

Mala tacita acrius dolent.

Sauromatas.

Inter Sarmatas doctus.

Fama ſtimulus ingenij.

ELEGIA II.

Ad vxorem, ne timeat rogare Cæſarem.

ECquid, vt è Ponto noua venit epiſtola, palles?
Et tibi ſollicita ſoluitur illa manu?
Pone metum, valeo, corpuſq;, quod antè laborum
Impatiens nobis, inualidumq; fuit.
Sufficit atque ipſo vexatum induruit vſu:
**A magis infirmo non vacat eſſe mihi?*

Impatiens laborum Ouidius.

* En

Mens

Mens tamẽ ægra iacet, nec tempore robora ſumpſit
Affectúſque animi, qui fuit antè, manet.
Quaq; mora ſpatióque ſuo coitura putaui
Vulnera, non aliter quàm modò facta, dolent.
Scilicet exiguis prodeſt annoſa vetuſtas,
Grandibus accedunt tempore damna malis.
Penè decem totis aluit Pæantius annis,
Peſtiferum tumido virus ab angue datum.
Telephus æterna conſumtus tabe periſſet,
Si non quæ nocuit, dextra tuliſſem opem.
Et mea, ſi facinus nullum commiſimus, opto
Vulnera qui fecit, facta leuare velit.
Contentúſque mei iam tandem parte doloris
Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat vt multum, multum reſtabit acerbi,
Párſque meæ pœnæ totius inſtar erit.
Littora quot conchas, quot amœna roſaria flores,
Quótue ſoporiferum grana papauer habet.
Sylua ferat quot alit, quot piſcibus vnda natatur,
Et tenerum pennis aëra pulſat auis.
Tot premor aduerſis, quæ ſi cõprehendere conar,
Icariæ numerum dicere conar aquæ.
Vtq; viæ caſus, vt amara pericula Ponti,
Vt taceam ſtrictas in mea fata manus.
Barbara me tellus, orbisq; nouiſſima magni
Suſtinet, & ſæuo cinctus ab hoſte locus.
Hinc ego traycerer, nec enim mea culpa cruẽta eſt,
Eſſet, quæ debet, ſi tibi cura mei.

* vulnus Telephi haſta.

Incõmoda Naſonis

Ille Deus, benè quo Romana potentia nixa eſt,
Sæpe ſuo victor lenis in hoſte fuit.
Quid dubitas? & tuta times? accede, rogáq́,
Cæſare nil ingens mitius orbis habet.
Me miſerũ, quid agam? ſi proxima quæq́, relinquũt
Subtrahis & fracto tu quoque colla iugo?
*lapſis. *Quò ferar? vnde petam* laſſis ſolatia rebus?*
Anchora iam noſtram non tenet vlla ratem.
Aras tangere. *Viderit ipſe, ſacram quamuis inuiſus ad aram*
Confugiam, nullas ſubmouet ara manus.

ELEGIA III.

Ad Cæſarem, vt ſibi iam parcat.

ALloquor en abſens abſentia numina ſupplex,
Si fas eſt homini cum Ioue poſſe loqui.
Arbiter Imperij, quo certum eſt ſoſpite cunctos
Auſoniæ curam gentis habere Deos.
O decus, ô, patriæ per te florentis imago,
O vir non ipſo (quem regis) orbe minor.
Sic habites terram, ſic te deſideret æther,
*parta *Sic ad* pacta tibi ſidera tardus eas.*
Parce precor, minimámque tuo de fulmine partem
Deme, ſatis pœnæ, quod ſuperabit, erit.
Ira quidem moderata tua eſt, vitámque dediſti,
Ius ciuitatis relictũ eſt Ouidio *Nec mihi ius ciuis, nec mihi nomen abeſt.*
Nec mea conceſſa eſt alys fortuna, nec exul
Edicti verbis nominor ipſe tui.
* quoniã *Omniáque hæc timui, * quia me meruiſſe videbar,*

Sed

Sed tua peccato lenior ira meo eſt.
Arua relegatum iuſſiſti viſere Ponti,
Et Scythicum profuga ſcindere puppe fretum.
Iuſſus ad Euxini deformia littora veni
Æquoris: hæc gelido terra ſub axe iacet.
Nec me tam cruciat nunquam ſine frigore cœlum,
Glebáque canenti ſemper obuſta gelu.
Neſciaq́ eſt vocis quòd barbara lingua Latinæ,
Græcáque quod Getico mixta loquela ſono eſt. Geticus
Quã, quod finitimo cinctus premor vndiq́ Marte ſermo.
Vixq́ breuis tutos murus ab hoſte facit.
Pax tamen interdum eſt, pacis fiducia nunquam,
Sic hic nunc patitur, nunc timet arma locus.
Hinc ego dum muter, vel me Pachea Charybdis,* * Zãclæa.
Deuoret, atque ſuis ad Styga mittar aquis. * mittat.
Vel rapidæ flammis vrar patienter in Ætnæ,
Vel freta Leucadij mittar in alta Dei.
Quod petimus pœna eſt, nec enim miſer eſſe recuſo,
Sed precor, vt poſſim tutius eſſe miſer.

ELEGIA IIII.

Ad Bacchum, vt pro ſe Cæſarem roget.

ILla dies hæc eſt, qua te celebrare Poetæ, Bacchum
(Si modò nõ fallunt tempora) Bacche ſolent. poëtæ celebrant.
Feſtáque odoratis innectunt tempora ſertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos (memini, dum me mea fata ſinebant)
Non inuiſa tibi pars ego magna fui.* * Sæpè.

Quem nunc ſuppoſitum ſtellis Erymanthidos vrſæ
Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quíque prius mollem, vacuámque laboribus egi
In ſtudijs vitam, Pieridúmque choro.
Nunc procul à patria Geticis circumſonor armis,
Multa prius pelago, multáque paſſus humo.
Siue mihi caſus, ſiue hoc dedit ira Deorum,
Nubila naſcenti ſeu mihi parca fuit.
Tu tamen è ſacris me de cultoribus vnum,* * hederæ.
Numine debueras ſuſtinuiſſe tuo.
An dominæ fati quicquid cecinere ſorores,
Omne ſub arbitrio deſinit eſſe Dei?
Ipſe quoque æthereas meritis inuectus in arces,
Quò non exiguo facta labore via eſt.
Nec patria eſt habitata tibi, ſed adúſque niuoſum
Strymona veniſti, Marticolámque Geten. Getæ Marticolæ.
Perſidáque, & lato ſpatiantem flumine Gangem,
Et quaſcunque bibit decolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinêre tibi. Bacchus bigenitus.
Me quoque ſi fas eſt exemplis ire Deorum,
Ferrea ſors vitæ, difficilisq́, premit.
Illo nec melius cecidi, quem magna locutum
Reppulit à Thebis Iuppiter igne ſuo.
Vt tamen audiſti percuſſum fulmine vatem,
Admonitis noſtris condoluiſſe potes.* * matris.
Et potes, aſpiciens circum tua ſacra Poetas,
Neſcio quis, noſtri dicere cultor abeſt.

Fer

*Fer bone Liber opem, ſic * altera degrauet vlmum* * altam.
Vitis, & incluſo plena ſit vua mero.
*Sic tibi cum Bacchis Satyrorum * grata iuuentus* * gnaua.
Adſit, & attonito non taceare ſono.
Oſſa bipenniferi ſic ſint mala preſſa Lycurgi,
Impia nec pœna Pentheos vmbra vacet.
Sic micet æternum, vicinaq́ ſydera vincat,
Coniugis in cœlo clara corona tuæ. Ariadnæ.
Huc ades, & caſus releues pulcherrime noſtros,
Vnum de numero ſis memor eſſe tuo.
Sunt Diis inter ſe commercia flectere tenta
Cæſareum numen numine Bacche tuo. Deorũ inter ſe cõmercia.
Vos quoque conſortes ſtudij (pia turba) Poetæ,
Hæc eadem ſumto quiſque rogate mero.
Atque aliquis veſtrũm, Naſonis nomine dicto,
Apponat lacrymis pocula miſta ſuis.
Admonitusq́ mei, cùm circumſpexerit omneis,
Dicat, vbi eſt noſtri pars modò Naſo chori?
Idq́ ita, ſi veſtrum merui candore fauorem,
Nullàque iudicio littera læſa meo eſt.
Si veterum digne veneror cùm ſcripta virorum,
Proxima non illis eſſe minora reor.
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen, Dexter Apollo.
Quod licet, inter vos nomen habere meum.

ELEGIA V.

Loquitur epiſtola auctoris incommoda.

LIttore ab Euxino Naſonis epiſtola veni,
Laſſáque facta mari, laſſáque facta via.

Qui mihi flens dixit: tu, cui licet, aſpice Romam,
Heu quanto melior ſors tua ſorte mea eſt.
Flens quoq; me ſcripſit, nec qua ſignabar, ad os eſt
Antè ſed ad madidas gemma relata genas.
Triſtitiæ cauſam ſi quis cognoſcere quærit,
Oſtendi ſolem poſtulat ille ſibi.
Nec frondes ſyluis, nec aperto gramina campo
Mollia, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat, mirabitur Hectore rapto,
Philoctetes. *Quídue Philoctetes ictus ab angue gemat.*
Dij facerent vtinam talis ſtatus eſſet in illo,
Vt non triſtitiæ cauſa dolenda foret.
Fert tamen, vt debet, caſus patienter amaros,
More nec indomiti frena recuſat equi.
Nec fore perpetuam ſperat ſibi numinis iram
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.
Sæpè refert, ſit quanta Dei clementia, cuius
Se quoque in exemplis annumerare ſolet.
Ciuis Romanus. *Nam quòd opes teneat patrias, quòd nomina ciuis,*
Denique quod viuat, munus habere Dei.
Te tamen ô (ſi quid credis mihi) charior illi
Omnibus, in toto pectore ſemper habet.
Téque Mœnetiaden, te qui comitatus Oreſtem,
Te vocat Ægidem, Eurialúmque ſuum.
Nec patriam magis ille ſuam deſiderat (& quæ
Plurima cum patria ſentit abeſſe ſibi)
Quàm vultus, oculóſque tuos, ô dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis.

Sæpè

Sæpè etiam mœrens tempus reminiſcitur illud,
Quod non præuentum morte fuiſſe dolet.
Cúmque alij fugerent ſubitæ contagia cladis,
Nec vellent ictæ limen adire domus,
Te ſibi cum paucis meminit manſiſſe fidelem,
Se paucos aliquis tréſue duóſue vocat.
Quamuis attonitus, ſenſit tamen omnia, nec te
Se minus aduerſis indoluiſſe ſuis.
Verba ſolet, vultúmque tuum, gemitusq́ referre,
Et te flente ſuos demaduiſſe ſinus.
Quam ſibi præſtiteris, qua conſolatus amicum
Sis ope, ſolandus cum ſimul ipſe fores.
Pro quibus affirmat ſe fore memorémque, piúmque,
Siue diem videat, ſiue tegatur humo.
Per caput ipſe ſuum ſolitus iurare, tuumq́
Quod ſcio non illi vilius eſſe ſuo. Per caput alicuius iurare.
Plena tot, & tantis referatur gratia factis,
Non ſinit ille tuos littus arare boues.
Fac modò conſtantem profugum tueare, quod ille
Qui benè te nouit, non rogat, ipſa rogo.

ELEGIA VI.

Celebrat natalem vxoris.

ANnuus aſſuetum dominæ natalis honorem
Exigit, ite manus ad pia ſacra meæ.
Sic quondam feſtum Laertius egerat Heros,
Forſan in extremo coniugis orbe diem.
Lingua fauens adſit noſtrorum oblita laborum, Fauens lingua.

Quæ puto dedidicit iam bona verba loqui.
Quæq; ſemel toto veſtis mihi ſumitur anno,
* diſcolor. *Sumatur fatis* decolor alba meis.*
Aráque gramineo viridis de ceſpite fiat,
Ara graminea. *Et velet tepidos nexa corona focos.*
Da mihi thura puer pingueis facientia flammas,
Quodq; pio fuſum ſtridat in igne merum.
Optime natalis (quamuis procul abſumus) opto
Candidus huc venias, diſſimilíſque meo.
Si quid & inſtabat dominæ, miſerabile vulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæq; grauí nuper pluſquam quaſſata procella eſt,
Filia Ouidij. *Quod ſupereſt, tutum per mare nauis eat.*
Illa domo, natáque ſua, patriáque fruatur,
Erepta hæc vni ſit ſatis eſſe mihi.
Quatenus & non eſt in charo coniuge felix,
Pars vitæ triſti cætera nube vacet.
Viuat, ametq; virum, quoniam ſic cogitur abſens,
Conſumátque annos ſed diuerna ſuos.
Contagia fati. *Adijcerem & noſtros: ſed ne contagia fati*
Corrumpant timeo, quos agit ipſa, mei.
Nil homini certum eſt: fieri quis poſſe putaret,
Vt facerem in medijs hæc ego ſacra Getis?
Aſpice, vt aura tumens fumos è thure coortos
In parteis Italas, & loca dextra ferat.
* Cõſilia ſacra Romuli. *Senſus ineſt igitur nebulis, quas exigit ignis:*
Conſilium fugiunt cætera pene meum.
* *Conſilium, commune ſacrum cùm fiat in ara*
Fratribus

Fratribus, alterna qui periere manu.
Ipſa ſibi diſcors, tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra fauilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non poſſe loquebar,
Et me Battiades iudice falſus erat.
Omnia nunc credo, cùm tu non ſtultus ab Arcto* * alto.
Terga vapor dederis, Auſoniámque petas.
Hæc igitur lux eſt, quæ ſi non orta fuiſſet,
Nulla fuit miſero feſta videnda mihi.
Ædidit hæc mores illis Heroibus æquos,
Queis erat Eurytion, Icariúſque pater.
Nata pudicitia eſt, mores, probitáſque, fidéſque
At non ſunt iſta gaudia nuta die.* * fide.
Sed labor, & curæ, fortunàque moribus impar,
Iuſtáque de viduo penè querela thoro.
Scilicet aduerſis probitas exercita rebus
Triſti materiam tempore laudis habet. Laus nonniſi incõmodis paratur.
Si nihil infeſti durus vidiſſet Vlyſſes,
Penelope felix, ſed ſine laude, foret.
Victor Echionias ſi vir penetrâſſet in arces,
Forſitan Euadnen vix ſua nôſſet humus.
Cum Pelia genita tot ſint, cur cognita nobis?
Nempe fuit miſero nupta quòd vna viro.
Effice vt Iliacas tangat prior alter arenas,
Laodameia nihil, cur referatur, erit.
Et tua, quod malles, pietas ignota fuiſſet,* * maneret.
Implerent venti ſi mea vela ſui.
Dij tamen, & Cæſar Dijs acceſſure, ſed olim,

Æquarint Pylios cùm tua fata dies.
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VII.

Rogat amicum quendam, ne discedat ab officio.

TV quoque nostrarum quondam fiducia rerum
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras.
Tu quoque suscepti curam dimittis amici?
Officijs q̃ pium tam citò ponis onus?
* nostro. *Sarcina sum fateor, quam si tu tempore* duro*
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Palinurus. *Fluctibus in medijs nauem Palinure relinquis,*
Ne fuge, néue tua sit minor arte fides.
Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit leuitas Antomedontis equos?
Podaliriꝰ. *Quem semel excepit, nunquam Podalyrius ægro*
Turpiꝰ est abijcere, quod subieris, quam nunquam subisse. *Promissam medicæ non tulit artis opem.*
Turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes,
Quæ patuit, dextræ firma sit ara meæ.
Nil nisi me solum primo tutatus es, at nunc
Me pariter serua, iudiciumq̃ tuum.
Si modò non aliqua est in me noua culpa, tuámque
Mutárunt subitò crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quẽ non benè ducimus aura,
(Quod cupio) membris exeat antè meis,
* dilecto. *Quàm tua* delicto stringantur pectora nostro,*
Et videar meritò vilior esse tibi.

Non

Non adeò toti fatis vrgemur iniquis,* * totis
Vt mea ſit longis mens quoque mota malis.
Finge tamen motam, quoties Agamemnone natum
Dixiſſe in Pyladen verba proterua putàs?
Nec procul à vero eſt, quod vel pulſarit amicum,
Manſit in officijs non minus ille ſuis.
Hoc eſt cum miſeris ſolùm commune beatis,
Ambobus tribui quòd ſolet obſequium.
Creditur & cæcis, & quod prætexta verendos,
Virgaq; cum verbis imperioſa facit,
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes.
Non habet in nobis vllius ira locum. Ira in calamitoſis nõ habet locum.
*Elige noſtrorũ minimum, * minimumq; laborum*
Iſto, quo quereris, grandius illud erit.
Quàm multa madidæ celantur arundine fiſſæ, * de parte
Florida q̃ multas Hybla tuetur apes,
Quàm multæ gracili terrena ſub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta ſolent,
Tam me circumſtat denſorum turba malorum,
Crede mihi, vero eſt noſtra querela minor.
His qui contentus non eſt, in littus arenas,
In ſegetem ſpicas, in mare fundat aquas.
Intempeſtiuos igitur compeſce furores,
Vela neque in medio deſere noſtra mari.

ELEGIA VIII.

Narrat miſeriam ſuam, & mores, & habitũ Getarum.

*QVam legis * à Scythia tibi venit epiſtola terra,* * ex illa
Latus vbi æquoreis Iſter aditur aquis,

Si tibi contingat cum dulci vita ſalute,
Candida fortunæ pars manet vna meæ.
Scilicet, vt ſemper, quid agam, chariſſime quæris,
(Quamuis hoc vel me ſcire tacente potes)
Sum miſer, hæc breuis eſt noſtrorum ſumma laborũ
Quiſquis & offenſo Cæſare viuet, erit.
Turba Tomitanæ quæ ſit regionis, & inter
Quos habitem mores, diſcere cura tibi eſt.
Miſta ſit hæc quamuis inter Græcoſq́, Getaſq́,
* pacatis *A male* placatis plus trahit ora Getis.*
Sarmaticæ maior, Gaticæq́ frequentia gentis,
Per medias in equis it q́, redit q́ vias.
* corpton *In quibus eſt nemo, qui non * goryton, & arcum,*
Telaq́, viperio lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, veriſſima mortis imago,
Non coma, non vlla barba reſecta manu.
* ſtricto *Dextera non ſegnis * fixo dare vulnera cultro,*
Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
* heu non veſtrorum oblitus. *Viuit in his * igitur tenerorum luſor amorum:*
Hos videt, hos vates audit amice tuus.
Atque vtinam viuat, & non moriatur in illis,
Abſit ab inuiſis & tamen vmbra locis
* pleno *Carmina quod * veſtro ſaltari noſtra theatro,*
Plauſus aduerſus Ouidium editi. *Verſibus & plaudi ſcribis amice meis.*
Nil equidem feci, tu ſcis hoc ipſe, theatris:
Muſa nec in plauſus ambitioſa mea eſt.
Non tamen ingratũ eſt quodcunque obliuia noſtri
Impedit, & profugi nomen in ora refert.

Quam-

Quamuis interdum (quæ me læſiſſe recordor)
Carmina deuoueo, Pierideſq; meas:
Cùm benè deuoui, nequeo tamen eſſe ſine illis,
Vulneribuſq; meis tela cruenta ſequor.
Quæq; modo Euboicis lacerata eſt fluctibus, audet
Graia Capharea currere puppis aqua.
Non tamen, vt lauder, vigilo, curámque futuri,
Nominis, vtilius quod latuiſſet, ago.
Detineo ſtudijs animum, falloque labores,
Experior curis & dare verba meis. Curis dare verba.
Quid potius faciam deſertis, ſolus in oris?
Quamúe malis aliam quærere coner opem?
Siue locum ſpecto, locus eſt inamabilis, & quo
Eſſe nihil toto triſtius orbe poteſt.
Siue homines, vix ſunt homines hoc nomine digni Scythæ ne homines quidem.
Quámque lupi, ſæpè plus feritatis habent.
Non metuunt leges, ſed ſedit viribus æquum:
Victáque pugnaci iura ſub enſe iacent. *lenæ
Pellibus, & laxis arcent mala frigora bracchis,
Oraq; ſunt longis horrida tecta comis.
In paucis extant Græcæ veſtigia linguæ:
Hæc quoque iam Getico barbara facta ſono eſt.
*Vnus in hoc * nemo eſt populo, qui fortè Latinè* *non
Quælibet è medio reddere verba queat.
Ipſe ego Romanus vates, ignoſcite Muſæ,
Sarmatica cogor plurima morte loqui.
** En pudet, & fateor, iam deſuetudine longa*
Vix ſubeunt ipſi verba Latina mihi.

Nec dubito, quin ſint & in hoc non pauca libello
Barbara: non hominis culpa, ſed iſta loci eſt.
Nec tamen Auſoniæ perdam commercia linguæ,
Et fiat patrio vox mea tuta ſono,
Ipſe loquor mecum, deſuetáque verba retracto,
Et ſtudij repeto ſigna ſiniſtra mei.
Sic animum, tempúſque traho, méque ipſe reduco,
A contemplatu ſemoueóque mali.
Præmium ſtudiorũ. *Carminibus quero miſerarum obliuia rerum:*
Præmia ſi ſtudio conſequar iſta ſat eſt.

ELEGIA IX.

Inuehitur in quendam, quòd ſe laceſſeret.

NOn adeò cecidi, quamuis abiectus, vt infra
Te quoque ſim, inferius quo nihil eſſe poteſt.
Quæ tibi res animos in me facit improbe? curúe
Caſibus inſultas, quos potes ipſe pati?
Feræ illacrymant malis. *Nec mala te reddunt mitem, placidúmque iacenti*
Noſtra, qui poſſunt illacrymare feræ?
Nec metuis dubio fortunæ ſtantis in orbe
Numen, & exoſæ verba ſuperba Deæ?
Exiget ad dignas vltrix Rhamnuſia pœnas,
*Impoſito calcas quod mea *fata pede.*
Vidi ego naufragium mã, viros & in æquore mergit,
Et nunquam, dixi, iuſtior vnda fuit.
Fortunæ volubilitas. *Vilia qui quondam miſeris alimenta negarat,*
Nunc mendicato paſcitur ille cibo.
» *Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat,*

» *Et*

„ *Et manet in nullo certa, tenáxque loco.*
Sed modò lata manet, vultus modò ſumit acerbos,
Et tantùm conſtans in leuitate ſua eſt.
Nos quoque floruimus: ſed flos fuit ille caducus,
Flammáque de ſtipula noſtra, breuiſq; fuit.
Neúe tamen tota capias fera gaudia mente,
Non eſt placandi ſpes mihi nulla dei.
Vel quia peccaui citra ſcelus, vtq; pudore
Non caret, inuidia ſic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens ad finem ſolis ab ortu
Illo, cui paret, mitius orbis habet.
Scilicet vt per vim non eſt ſuperabilis vlli,
Molle cor ad timidas ſic habet ille preces.
Exemplóque Deûm, quibus acceſſurus & ipſe eſt,
Cum pœnæ venia plura roganda petam.
Si numeres anno ſoles & nubila toto,
*Inuenies nitidum ſæpius * eſſe diem.*
Ergo ne nimium noſtra lætére ruina,
Reſtitui quondam me quoque poſſe puta.
Poſſe puta fieri lenito principe, vultus
Vt videas media triſtis in vrbe meos.
Vtq; ego te videam cauſa grauiore fugatum,
Hæc ſunt à primis proxima vota meis.

Dies ſereni plures quem nebuloſi.
* iſſe

ELEGIA X.

Cur amici cuiuſdam nomen non ponat in carminibus ſuis.

O Tua ſi ſineres in noſtris nomina poni
Carminibus, poſitus q̃ mihi ſæpè fores.

Te canerem ſolum meriti memor, inq; libellis
Creuiſſet ſine te pagina nulla meis.
toto orbe *Quod tibi deberem tota ſciretur in vrbe,*
Exul in amiſſa ſi tamen vrbe legor.
Te præſens mitem nôſſet, te ſerior ætas,
Scripta vetuſtatem ſi modo noſtra ferunt.
Nec tibi ceſſaret doctus benedicere lector.
Hic te ſeruato vate maneret honor.
Cæſaris eſt primum munus, quòd ducimus auras,
Gratia poſt magnos eſt tibi habenda Deos.
Dare vitã & tueri. *Ille dedit vitam, tu, quam dedit ipſe, tueris:*
Et facies accepto munere poſſe frui.
Cumq; perhorreret caſus pars maxima noſtros,
Pars etiam credi pertimuiſſe velit.
Naufragiumq; meum tumulo ſpectaret ab alto:
Nec dederit nanti per freta ſæua manum,
Seminecem Stygia reuocaſti ſolus ab vnda,
Hoc quoq;, quòd memores poſſumus eſſe, tuũ eſt.
Dij tibi ſe tribuant cum Cæſare ſemper amicos:
Non potuit votum plenius eſſe meum.
Hæc meus argutis, ſi tu paterêre, libellis
Poneret in multa luce videnda labor.
Nunc quoque iã, quãuis eſt iuſſa quieſcere, quin te
Nominet inuitum, vix mea Muſa tenet.
Vtq; canem pauide nactum veſtigia ceruæ
Latrantem fruſtra copula dura tenet.
Vtq; fores nondum reſerati carceris acer
Nunc pede, nunc ipſa fronte laceſſit equus:

Sic

Sic mea lege data vincta, atque inclusa Thaleia
Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Nec tamen officio memoris lædâris amici, Officio læ dere.
Parebo iussis (parce timere) tuis.
At non pararem, si non meminisse putares,
Hoc, quod non prohibet vox tua gratus ero.
Dúmque (quod, ô breue sit) lumen vitale videbo.* * solare
Seruiet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA XI.

Queritur se iam triennium exulare in Ponto.

VT sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister, Exilium triennale.
Facta est Euxini dura ter vnda maris.
At mihi iam videor patria procul esse tot annis.
Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.
Stare putes, adeò procedunt tempore tardè:
Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi solstitium quicquam de noctibus aufert.
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura nouata est?
Cumq; meis curis omnia longa facit?
An peragunt solitos communia tempora motus?
Suntq; magis vitæ tempora dura meæ?
*Quem tenet Euxini mendax cognomine *Pontus,* Litus Euxinus.
Et Scythici vere terra sinistra freti.
Innumere circum gentes fera bella minantur,
Quæ nisi de rapto viuere turpe putant.
Nil extra tutum est, tumulus defenditur ipse.

Mœnibus exiguis, ingenióq; loci.
Quod minimè credas, vt aues densissimus hostis
Aduolat, & prædam vix bene visus agit.
Sæpè intra muros clausus venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.
Est igitur rarus, qui iam colere audeat, isq;
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor iunctis pice cantat auenis:
Proq; lupo pauidæ bella verentur oues.
Vix ope castelli defendimur, & tamen intus
Mista facit Graijs barbara turba metum.
Quippe simul nobiscum habitat discrimine nullo
Barbari græcia per mixta corpora.
Barbarus, & tecti plus quoque parte tenet.
Quos vt non timeas, possis odisse videndo
Pellibus, & longa tempora tecta coma.*
* corpora
Hos quoque qui geniti Graia creduntur ab vrbe,
Persica bracca.
Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
Exercent illi sociæ commercia linguæ:
Per gestum res est significanda mihi.
Ouidius gestu loquutus.
Barbarus hic ego sum, quia non intelligor vlli,
Derident stolidi verba Latina Getæ.
Méque palam de me tuto malè sæpè loquuntur:
Forsitan obijciunt exiliúmque mihi.
Vtq; sit in me aliquid, siquid dicentibus illis
Abnuerim quoties, adnuerimq; putant.
Ius armatum.
Adde, quod iniustum rigido ius dicitur ense,
Dantur & in medio vulnera sæpè foro.
O duram Lachesin, quæ tam graue sidus habenti

Fila

Fila dedi vitæ non breuiora meæ.
Quod patriæ vultu, vestroq́ caremus amici,
Atque hæc in Scythicis gentibus esse queror.
Vtraque pœna grauis, meruit tamen vrbe carere:
Non meruit tali forsitan esse loco.
Quid loquor ah demẽs? ipsam quoque perdere vitã
Cæsaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XII.

Ad vxorem, quòd quidam eam exulis vxorem vocasset.

QVod te, nescio quis, per iurgia dixerit esse
Exulis vxorem, littera quæsta tua est.
Indolui, non tam mea quòd fortuna malè audit.
Qui tam consueui fortiter esse miser.
Quàm quia, cui minimè vellem, sum causa pudoris,
Téque reor nostris erubuisse malis.
Perfer, & obdura, multo grauiora tulisti,
Eripuit cùm me Principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo iudice nominor exul,
Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est ipsum offendisse, priusq́
Venisset mallem funeris hora mihi.
Quassa quidẽ nostra est, nõ mersa nec obruta nauis,
Vtq́ caret portu, sic tamen extat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec ius mihi ciuis ademit,
Qui merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit vllum,
Nil nisi me patrijs iussit abesse focis.

Nihil adẽptũ Ouidio nisi vsus vrbis.

Vtq́, alijs, quorum numerũ comprendere non eſt,
Cæſareum numen ſic mihi mite fuit.
Ipſe relegati, non exulis vtitur in me
Nomine, tuta ſuo iudice cauſa mea eſt.
Iure igitur laudes Cæſar pro parte virili
Carmina noſtra tuas qualicunque canunt.
Iure deos, vt adhuc cæli tibi lumina claudant,
* diu *Teq́, velint ſine ſe comprecor eſſe * Deum.*
Optat idem populus. ſed vt in mare flumina vaſtũ,
Sic ſolet exiguæ currere riuus aquæ.
At tu fortunam, cuius vocor exul ab ore.
Nomine mendaci parce grauare meam.

ELEGIA XIII.

Ad amicum, qui monebat, vt exilium carminibus oblectaret.

Carmina in lætus. *SCribis, vt oblectem ſtudio lacrymabile tempus,*
Ne pereant turpi pectora noſtra ſitu.
Difficile eſt, quod amice mones: quia carmina lætũ
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Noſtra per aduerſas agitur fortuna procellas,
Sorte nec vlla mea triſtior eſſe poteſt.
* ludat *Exigis, vt Priamus natorum funere * plaudat,*
Et Niobe feſtos ducat vt orba choros,
Lucilibus an ſtudio videor debere teneri
Solus in extremos inſſus abire Getas?
* vt valido *Des licet * inualido pectus mihi robore fultum,*
Fama refert Anyti quale fuiſſe rei,

Fracta

Fracta cadet tantæ ſapientia mole ruinæ:
Plus valet humanis viribus ira Dei. Ira Dei.
Ille ſenex dictus ſapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc caſu ſuſtinuiſſet opus.
Vt veniant patriæ, veniant obliuia noſtri,
Omnis & amiſſi ſenſus abeſſe queat.
At timor officio fungi vetat ipſe quieto,
Cinctus ab innumero me tenet hoſte locus.
Adde, quòd ingenium longa rubigine læſum Ingenium etiã rubigo occupat.
Torpet, & eſt multò, q̃ fuit antè, minus.
Fertilis, aſſiduo ſi non renouetur aratro,
Nil niſi cum ſpinis gramen habebit humus.* Ager.
Tempore qui longo ſteterit, malè currit, & inter
Carceribus miſſos vltimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariem, rimiſq̃ dehiſcit,
Si qua diu ſolitis cymba vacauit aquis.
Me quoque deſpera, fuerim cùm paruus & antè,
Illi, qui fueram, poſſe redire parem.
Contudit ingenium patientia longa malorum,
Et pars antiqui nulla vigoris* adeſt.* Magna. Abeſt.
Sæpè tamen nobis, vt nũc quoque ſumpta tubella eſt,
Inq̃ ſuos volui cogere verba pedes.
Carmina ſcripta mihi ſunt nulla, aut qualia cernis
Digna ſui domini tempore, digna loco.
Denique non paruas animo dat gloria vires,
Et facunda facit pectora laudis amor,* * fœcũda Laudis amor facũdos facit.
Nominis, & famæ quondam fulgore trahebar.
Dum tulit antennas aura ſecunda meas.

Non adeò eſt bene nunc, vt ſit mihi gloria curæ
Si liceat, nulli cognitus eſſe velim.
An quia ceſſerunt primo bene carmina, ſuades
Perilles *Scribere, ſucceſſus vt ſequar ipſe meos?*
Pace nouem veſtra liceat dixiſſe ſorores,
Vos eſtis noſtræ maxima cauſa fugæ.
Vtq; dedit iuſtas tauri fabricatur aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipſe meis.
Nil mihi debebat cum verſibus amplius eſſe,
* Sic ** Sed fugerem merito naufragus omne fretum.*
At puto ſi demens ſtudium fatale retentem,
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic vllus, non qui mihi commodet aurẽ,
Verbaq; ſignificent quid mea, norit, adeſt.
Omnia barbariæ loca ſunt, vociſq; ferinæ,
* Omnia ſunt Getici plena timore ſoni. Naſo Geticã lĩguã calluit. ** Omnia quæ poſſunt, plena timore ſonant.*
Ipſe mihi videor iam dedidiciſſe Latinè,
Iam dedici Geticè, Sarmaticèq; loqui.
Nec tamen, vt verùm fatear tibi, noſtra teneri
A componendo carmine Muſa poteſt.
Scribimus, & ſcriptos abſumimus igne libellos:
Exitus eſt ſtudij parua fauilla mei.
Nec poſſum, & cupio non vllos ducere verſus,
Ponitur idcirco noſter in igne labor.
Hinc niſi pars caſu flammis erepta, doloúe
Ad vos ingenij non venit vlla mei.
Sic vtinam, quæ nil metuentem tale magiſtrum
Perdidit, in cineres ars mea verſa fores.

ELEGIA XIIII.

Ad amicum, quòd literas non daret, cùm faceret cætera.

HAnc tuus è Getico mittit tibi Naſo ſalutem,
Mittere ſi quiſquam, quo caret ipſe, poteſt.
Æger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi nequa vacet.
Pérque dies multos lateris cruciatibus vror,
Sed quod in immodico frigore læſit hyems.* Nõ modò
Si tamen ipſe vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea eſt humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cùm dederis ingentia pignora, cúmque
Per numeros omnes hoc tueare caput.
Quòd tua me rarò ſolatur epiſtola, peccas,
Rémque piam præſtas, & mihi verba negas.
Hoc precor emenda, quòd ſi correxeris vnum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.
Pluribus accuſem, fieri niſi poſſet, vt ad me
Littera non veniat, miſſa ſit illa tamen.
Dij faciant, vt ſit temeraria noſtra querela,
Téque putem falſo non meminiſſe mei.
Quod precor, eſſe liquet, neq; enim mutabile robur
Credere me fas eſt pectoris eſſe tui.
Cana prius gelido deſint abſynthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hyblathymo.
Immemorem quàm te quiſquam conuincat amici,
Non ita ſunt fati ſtamina nigra mei. Nigra ſtamina.
Tu tamen vt falſæ poſſis quoque tollere culpæ:
Crimina, quod non es, ne videare, caue.

Vtq; ſolebamus conſumere longa loquendo
Tempora ſermoni deficiente die.
Sic ferat, ac referat tacitas nunc littera voces,
Et peragant linguæ charta, manúſque vices.
Quod tibi ne nimium videar diffidere, ſitq;
Verſibus hoc paucis admonuiſſe ſatis.
Accipe, quo ſemper finitur epiſtola verbo,
Atque meis diſtent vt tua fata, Vale.

ELEGIA XV.

Ad vxorem, quòd ſuis libris ſit æterna.

QVanta tibi dederim noſtris monumẽta libellis,
O mihi me coniux charior, ipſa vides.
Detrahat auctori multum fortuna licebit.
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dúmque legar, pariter mecum tua fama legetur,
Non potes in mœſtos omnis abire rogos.
Cúmque viri caſu poſſis miſeranda videri,
Inuenies aliquas, quæ quod es, eſſe velint:
Quæ te noſtrorum cùm ſis in parte laborum,
Felicem dicam, inuideantq; tibi.
Non ego diuitias dando tibi plura dediſſem,
Diuitiæ ad inferos nõ perueniũt.
Diuitis ad manes nil feret vmbra ſuos.
Perpetui fructum donaui nominis, idq;
Quo dare nil potui munere maius, habes.
Adde quod & rerum ſola es tutela mearum,
Ad te non parui venit honoris onus.
Quod nunquam vox eſt de te mea muta, tuiq;
Iudicijs debes eſſe ſuperba viri.

Quæ

Quæ ne quis poſſit temeraria dicere, præſta,
Et pariter ſerua meq́ piámque fidem.
Nam tua, dum ſtetimus, turpi ſine crimine manſit,
Et tandem probitas irreprehenſa fuit.
Par eadem noſtra nunc eſt tibi facta ruina:
Conſpicuum virtus hic tua ponat opus.
Eſſe bonā facile eſt, vbi quod vetet eſſe, remotū eſt
Et nihil officijs nupta, quod obſtet, habet.
Cùm Deus intonuit non ſe ſubducere nimbo, Veri-
Id-num eſt pietas, id ſocialis amor. citia.
Kara quidē eſt virtus, quā non fortuna gubernat,
Quæ maneat ſtabili, cùm fugit illa, pede.
** Si qua tamen pretij ſibi merces ipſa petiti eſt,* * Si tam. eſt, pretiū
Inq́ parum lætis ardua rebus adeſt. cui virtus
Si tempus numeres, per ſecula nulla tacetur, ipſa petitū
Et loca mirantur, quà patet orbis iter.
Aſpicis vt longo teneat laudabilis æuo.
Nomen inextinctum Penelopæa fides? Fides Pe-
Cernis vt Admeti cantetur, & Hectoris vxor? nelopes.
Auſaq́ inaccenſos Hibias ire rogos?
Vt viuat fama coniux Philaceia, cuius
Iliacam celeri vir pede preſſit humum?
** Nil opus eſt morte pro me, ſed amore, fideq́* * At nece
Non ex difficili fama petenda tibi eſt. nil opus
Nec te credideris, quia non facis iſta moueri: eſt.
Vela damus, quamuis remige puppis eat. Fide opus
Qui monet, vt facias, quod iam facis, ille monendo eſt erga a-
Laudat, & hortatu comprobat acta ſuo. micos.

FINIS.

REGIÆ MAIESTATIS PRIuilegio cautum eſt, ne quis P. Ouidij Naſonis Triſtium libros, aut alia quæcunque eius opera: infra decennium imprimat, aut alibi extra Angliæ regnum impreſſos diuendat, præter eos quos Thomas Vautrollerius typographus Londinenſis in clauſtro vulgo Blackfriers commorans, ſuis typis excuderit.